

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет
Наукова бібліотека

Бібліотека в освітньому просторі

Інформаційний бюлетень № 24

***Сучасна бібліотечна практика:
досвід роботи НБ ХНУ***

Хмельницький

2019

Видається за рішенням методичної ради наукової бібліотеки
Хмельницького національного університету
від 28.09.2004р.

Головний редактор видання — Айвазян О.Б., кандидат
історичних наук, директор бібліотеки

Редколегія: Мацей О.О., Молчанова С.А., Костюк О.О.

Відповідальний за випуск — Мацей О.О.

Бібліотека в освітньому просторі. Сучасна бібліотечна практика [Текст] : інформ. бюл. для працівників бібліотек ЗВО Хмельницької області. №24 / редкол.: О. О. Мацей, С. А. Молчанова, О. О. Костюк ; гол. ред. О. Б. Айвазян. – Хмельницький : ХНУ, 2019. – 68 с.

У двадцять четвертому випуску інформаційного бюлетеня подано матеріал, що висвітлює сучасну бібліотечну практику за напрямками: розвиток сервісів МБА та ЕДД, популяризація документів через віртуальну виставку, діяльність бібліотек закладів вищої освіти в соціальних мережах.

Анотований список літератури за темою бюлетеня складений на основі електронного каталогу наукової бібліотеки Хмельницького національного університету.

Видання призначене для широкого загалу працівників бібліотек.

ЗМІСТ

<u>Слово редактора .....</u>	4
<u>З досвіду колег.....</u>	
<u>Баланюк Т.М. Розвиток сервісів МБА та ЕДД в сучасних умовах.....</u>	6
<u>Диха С.В. Віртуальна виставка як форма популяризації документів .....</u>	17
<u>Таланчук О.Б. Бібліотеки у соціальних мережах.....</u>	29
<u>Молчанова С.А. Бібліотека закладу вищої освіти як центр формування здорового способу життя .....</u>	37
<u>Мацей О.О. Реклама університетської бібліотеки в соціальних мережах. Основні напрями популяризації діяльності .....</u>	50
<u>Книжкова полиця</u>	
<u>Анотований список літератури за темою «Інновації в сучасній бібліотечній практиці».....</u>	61

Слово редактора

Айвазян О.Б.,
кандидат історичних наук,
голова обласного методичного об'єднання,
директор наукової бібліотеки
Хмельницького національного університету

Інноваційні процеси розвитку сучасного суспільства безпосередньо позначилися на діяльності бібліотек. Насамперед це пов'язано зі стрімким зростанням потоку інформації і, звісно, з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій.

Місія бібліотек – задовольняти інформаційні потреби та зберігати знання, відтак, чим досконалішими будуть технології, тим краще вони зможуть виконувати свою місію. Звичайно, це не означає, що достатньо забезпечити бібліотеки технологіями і чекати, коли читачі самі прийдуть. Потрібно активно пропонувати свої послуги, вдосконалювати сервіси, знати інформаційні потреби своїх користувачів, і розвиток комп'ютерних технологій тільки допоможе в цьому.

Важливо пам'ятати, що постійно змінюються і самі технології, і користувачі, і їхні потреби: сьогодні, крім «класичних» послуг, які в основному пов'язані з доступом до інформації, користувачі вимагають і доступ до сервісів електронного навчання, і облаштування простору для спільної роботи, і промоції художніх, чи інтелектуальних продуктів у світовому інформаційному просторі. Бібліотеки можуть та повинні надавати подібні послуги, що цілковито відповідає їхній місії.

Виклики, які постають сьогодні перед бібліотеками,

змушують їх шукати нові форми роботи, вдосконалювати наявні. У цьому випуску ми продовжуємо ознайомлювати із сучасними формами та методами роботи, що використовуються в практиці наукової бібліотеки Хмельницького національного університету.

З досвіду колег

Баланюк Т.М.,
провідний бібліотекар
відділу обслуговування НБ ХНУ

Розвиток сервісів МБА та ЕДД в сучасних умовах

У статті розглянуто впровадження на базі міжбібліотечного абонементу послуги електронного доставлення документів (ЕДД), яка посіла значне місце в загальному бібліотечно-інформаційному обслуговуванні та відповідає сучасним вимогам взаємного використання бібліотечних ресурсів, надання оперативної інформації користувачам шляхом створення електронної версії друкованого тексту.

Ключові слова: міжбібліотечний абонемент і доставлення документів (МБА і ДД), електронне доставлення документів (ЕДД), дистанційне обслуговування віддалених користувачів, Інтернет, авторське право.

Метою статті є узагальнення досвіду впровадження послуги електронного доставлення документів (ЕДД) як сучасної технології обслуговування користувачів через МБА та ЕДД.

Сьогодні ЕДД — одна з найбільш обговорюваних у фаховій літературі тем. Питанням електронного доставлення документів у бібліотеках присвячені роботи сучасних вітчизняних та зарубіжних фахівців, зокрема: В.А. Глухова, О.Л. Лаврик, Е.А. Єроніної, Є.В.

Дементьєвої, О.О. Ісаєнко, І.Ю. Красильникової, Н.І. Розколути та ін.

Актуальність заявленої теми зумовлена становленням в Україні «суспільства знань», в якому інформаційні ресурси, інноваційна діяльність відіграють важливу роль. Сучасна наука й освіта вимагають оперативної та повноцінної інформації, швидкого, зручного, необмеженого доступу до неї.

Для всіх бібліотечних установ країни головним пріоритетом подальшого розвитку є піднесення рівня якості послуг, упровадження дистанційних форм обслуговування, забезпечення насиченості інформаційних ресурсів на основі їх кооперації та інтеграції. Адже саме за таких орієнтацій книгозбірня користуватиметься авторитетом у суспільстві й матиме право на подальший розвиток.

Перетворення, пов'язані з використанням новітніх інформаційних технологій, дають змогу значно розширити межі бібліотечного обслуговування: створити умови для надання якісно нових послуг для всіх категорій користувачів, зокрема й для віддалених, підвищити відвідуваність бібліотеки завдяки віртуальним читачам.

Нині узвичаєно, що для пошуку різної інформації, яка сприяє вирішенню професійних та загальних життєвих проблем, користувачі постійно звертаються до Інтернету. Проте також відомо, що не все можна викласти до Всесвітньої павутини та знайти в ній. Альтернативою для отримання інформації може бути система МБА та ЕДД.

Створення електронних каталогів і отримання доступу до Інтернету стало передумовою для модернізації МБА та оптимізації його роботи за допомогою автоматизованого та електронного доставлення документів. Користувачу надається можливість самостійно провести

пошук у режимі онлайн за електронними каталогами і відкритими базами даних та замовити оригінал чи копію першоджерела у зручному для нього вигляді.

Електронне доставлення документів — це передача електронних документів або електронних копій документів на традиційних носіях відповідними каналами зв'язку згідно із замовленнями користувачів інформації [13].

Основні переваги ЕДД над традиційним МБА:

- оперативність обслуговування локальних і віддалених користувачів за рахунок стислих термінів доставки документів;
- багаторазове використання електронної копії в разі повторних запитів на надання конкретних документів;
- можливість формування архівного масиву електронних копій як одного з сегментів середовища електронної бібліотеки (ЕБ), використання ЕДД в якості засобу формування ЕБ;
- перетворення ЕДД на важливу частину бібліотечного обслуговування на противагу традиційній характеристиці МБА як додаткової.

Незважаючи на подібність технологій, технічних засобів, які використовуються службами ЕДД, кожна бібліотека розробляє та впроваджує свої власні механізми одержання замовлень і транспортування файлів замовникам.

Головними критеріями оцінки якості роботи МБА є: вартість, оборотний час, відсоток виконання і задоволеність користувачів. При визначенні якості послуг МБА

і ЕДД складність пов'язана з тим, що окрема бібліотека може впливати тільки на частину цієї діяльності [6].

На сьогодні все більше бібліотек перенаправляють ініційовані користувачем запити безпосередньо в ту

бібліотеку, яка має в своєму розпорядженні документ або пропонують електронну версію документа, таким чином виправдовуючи очікування користувачів з точки зору оперативності отримання послуг. Якість послуг, що надаються бібліотеками, більш ніж будь-коли, залежить від співробітників, чия професійна компетенція і досвід допомагають користувачам орієнтуватися в безмежному океані інформації. Оперативність і якість послуг МБА багато в чому залежить від професіоналізму і компетентності роботи бібліотекарів служб, в обов'язки яких входить прийом, оформлення і перенаправлення замовлень МБА в ту чи іншу бібліотеку. До речі, готовність бібліотекарів до роботи в середовищі нових інформаційних технологій розцінюється сьогодні як найважливіша професійна якість. Співробітники бібліотек повинні розуміти, наскільки користувачам важлива оперативність, коли вони виконують термінові завдання, реалізують певні плани. Високі результати в роботі досягаються в тому випадку, якщо фахівці-бібліотекарі володіють знаннями й уміннями, необхідними для того, аби їхні зусилля були ефективними і результативними. Якщо користувач не отримав документ у зазначений термін, то потреба в ньому відпадає, а про можливості бібліотеки складається негативне уявлення.

Проте існують об'єктивні причини, які негативно впливають на оперативність виконання замовлення та призводять до його затримки. Такими можуть бути технічна несправність обладнання, відсутність потрібного документа на момент замовлення. У таких випадках бібліотека-замовник обов'язково має бути сповіщена про причини, оскільки у своїй роботі бібліотекарі повинні дотримуватися етичних норм та правил, прописаних у «Кодексі етики бібліотекаря», затвердженому

конференцією Української бібліотечної асоціації 26 листопада 2013 р. Зокрема, йдеться про норму, яка вказує на моральну відповідальність бібліотекарів за оперативність, повноту і об'єктивність інформації, що надається в процесі бібліотечно-інформаційного обслуговування та забезпечення високого рівня обслуговування користувачів [4].

Система бібліотечного обслуговування МБА і ДД надає віддаленим користувачам рівні можливості в користуванні інформаційними ресурсами незалежно від місця проживання, професійної та соціальної приналежності. Слід зазначити, що обслуговування віддалених користувачів — постійна причина конфлікту щодо забезпечення загального доступу до фондів та забезпечення їхнього збереження. Стрімкий розвиток інформаційних технологій надав поштовх для вирішення цієї проблеми шляхом створення електронних колекцій, отже питання доступності та збереження фондів бібліотечних установ вирішуються одночасно. МБА як окрема структура в бібліотечних установах продовжує виконувати свої функції, проте здійснення бібліотечного обслуговування в умовах сучасного інформаційного середовища зумовлює оновлення не тільки інформаційних продуктів та послуг, але й оновлення технології.

Сучасні способи замовлення документів є передумовою для модернізації служби. Оскільки функціонування МБА від початку будувалось на основі забезпечення загальнодоступності фондів, то розвиток автоматизованих систем, інформаційно-комунікативних технологій і мережевої структури розподілених фондів спрощує це завдання та водночас збільшує можливість отримання необхідної інформації. Таким чином, модернізація системи МБА і ДД полягає в комплексному

обслуговуванні віддалених користувачів за умови доступності інформації щодо наявності видань у фондах інших бібліотек. Створення загальнодоступних електронних каталогів є основою для задоволення інформаційних запитів віддалених користувачів, які надсилають електронні запити до бібліотек та замовляють потрібну інформацію або отримують електронні копії видань.

З огляду на необхідність впровадження сучасних форм обслуговування користувачів у НБ ХНУ функціонує служба ЕДД, що значно розширило можливості надання інформаційних послуг в електронній формі. Однак економічна ситуація уповільнює процес інтегрованого обміну інформацією та документами внаслідок обмеженої платоспроможності користувачів і недостатнього рівня технічного та телекомунікаційного устаткування бібліотек.

Сьогодні складно знайти і отримати регіональні та відомчі видання, літературу країн-сусідів, книги та журнали попередніх років (часто вони бувають списані або втрачені). Тому в межах служби МБА та ЕДД бібліотеки ХНУ зареєстровані користувачі певних категорій мають змогу замовити документи не лише з фонду нашої бібліотеки, а й з інших бібліотек України (національних, державних наукових та галузевих, інших бібліотек закладів вищої освіти).

Для оперативного задоволення потреб читачів сьогодні зареєстровані користувачі сектора МБА наукової бібліотеки ХНУ можуть скористатися кількома способами подання запиту:

- традиційна форма подання запиту;
- дистанційна – електронний бланк-замовлення у форматі РНР, що розміщений на веб-сайті НБ ХНУ;
- електронне повідомлення, відправлене на адресу

mba_libhnu@ukr.net.

Віддалені користувачі, які зареєстровані в бібліотеці ХНУ, за допомогою ЕК мають можливість оформити замовлення за індивідуальним паролем у зручний для них час. Така послуга має суттєві переваги: постійну доступність, зручність у використанні, оперативність оформлення замовлення.

Співробітник МБА за необхідності доопрацьовує замовлення, вказує кількість сторінок для сканування. За відсутності в ЕК даних про необхідний документ співробітники здійснюють його пошук, у тому числі й у мережі Інтернет.

Правильно оформлене замовлення з реквізитами (шифром зберігання) направляється на виконання до основних фондів. Після отримання оригінала документа співробітник відділу МБА надсилає користувачеві-замовнику повідомлення про вартість наданих послуг, яка складається згідно з Переліком платних послуг бібліотеки-фондоутримувача. Після підтвердження користувачем замовлення (здійснення оплати) виготовляється сканована копія вказаного документа та надсилається засобами електронного зв'язку.

Скануються документи на планшетному сканері, готова електронна копія приєднується до листа-запиту. Виконання запитів здійснюється в оперативному режимі з використанням усіх доступних джерел інформації. За умови доступу до сайту НБ ХНУ така послуга дозволяє істотно скоротити час, який користувачі витрачають на дорогу до бібліотеки, пошук у каталозі шифрів документів тощо.

Слід звернути увагу, що на етапі виконання замовлення віддалений користувач-замовник має змогу відстежити з домашньої сторінки інформацію про всі етапи

обробки замовлення.

Варто зазначити, що ЕДД надає можливість отримувати без затримки інформацію і від закордонних партнерів бібліотеки. Причому як і з фонду традиційного, так і з БД безкоштовних та придбаних, які має у своєму доступі бібліотека університету. Серед основних зарубіжних партнерів НБ ХНУ бібліотеки Польщі – Люблінського політехнічного університету і Краківського технологічного університету.

Сьогодні існують різні технологічні модифікації служб ЕДД. На практиці вибір технологічної моделі залежить від конкретних обставин, умов і завдань бібліотеки. Вибір програмного забезпечення теж визначається умовами та можливостями бібліотек. Ринок спеціальних програмних продуктів не надає великого вибору, а відсутність національних стандартів не дає можливості організувати оптимальний технологічний цикл. Причому різноманітність модифікацій притаманна кожному етапу технологічного процесу.

Із запровадженням ЕДД виникає також питання збереження сканованих документів. Адже організація процесу сканування має забезпечити ведення архіву копій електронних документів або створення технічних копій. Проте це також не відповідає нормі Закону про авторське право.

Виготовлення та збереження копій документів нині необхідною складовою інноваційної діяльності бібліотек. Некомерційна діяльність МБА завжди відігравала значну роль для розвитку науки, культури та освіти. Бібліотеки надавали відкритий доступ для всіх громадян до наявної в їхніх фондах інформації. Те саме повинно стосуватися й електронної інформації. Необхідно створити такі умови, за яких користувачі мали б змогу вільно переглядати

інформацію, проте не могли б її не санкціоновано копіювати [11].

На сайтах бібліотек до відома користувачів доведено умови та порядок надання послуг з електронного доставлення документів.

Практично всі бібліотеки надають однаковий перелік документів, які надсилаються електронною поштою: статті з газет, журналів, збірників; розділи або окремі сторінки з книг (обсягом до 30-50 сторінок); карти, атласи тощо.

При цьому на всіх сайтах розміщено інформацію щодо використання отриманих матеріалів лише з науковою чи освітньою метою.

Ще одним важливим питанням, пов'язаним із функціонуванням служб електронного доставлення, є дотримання авторських прав і відрахування виплат власникам за використання їхніх здобутків. Проблема авторського права при копіюванні та доставленні документів електронним способом виникла практично одночасно із зародженням служб електронного доставлення документів. Усе більше інформації в наш час подається в електронній формі, яку легко копіювати і розсилати. І це викликає побоювання авторів, що бібліотеки будуть порушувати норми авторського права, а тому й у випадках з електронними копіями друкованих документів питання заборони розповсюдження електронних текстів є нагальним.

Основна перешкода на шляху формування в бібліотеках фондів електронних версій друкованих видань — авторське право, точніше, відсутність у законодавстві чіткого визначення прав книгозбірень щодо зберігання і надання читачам електронних версій друкованих видань в наукових, освітянських і культурологічних цілях (офіційна

позиція ІФЛА з цього питання полягає в тому, що виготовлення книгозбірнями електронних копій матеріалів, захищених авторським правом, у згаданих цілях не слід вважати порушенням авторських прав). Також на підтримку дотримання бібліотеками Закону про авторське право та суміжні права виступила із заявою Українська бібліотечна асоціація. Членами Президії УБА за ініціативи голови Секції університетських бібліотек Т.О. Ярошенко 6 березня 2013 р. було розроблено та ухвалено Заяву Української бібліотечної асоціації «Бібліотеки України — проти порушень «Закону про авторське право та суміжні права» та неприпустимість отримання прибутків за рахунок відтворення бібліотечних фондів».

Таким чином, у сучасних економічних умовах недостатнього бюджетного фінансування бібліотеки України незалежно від їх підпорядкування, типу та виду, не можуть у повній мірі забезпечити повноту комплектування у відповідно до своїх тематико-типологічних планів, і, як наслідок, не можуть задовольнити інформаційні потреби своїх абонентів і користувачів, використовуючи фонди лише своєї бібліотеки. Автоматизація служби МБА та ЕДД дозволяє бібліотеці компенсувати постійне зменшення коштів, виділених на придбання нової літератури. Доступність, оперативність і якість послуг МБА та ЕДД розширюють межі бібліотечних фондів одного університету до меж країни та світу в цілому. МБА та ЕДД є одним із надійніших засобів задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки вищого навчального закладу і зменшення неминучих у сучасних умовах прогалин.

Отже, у перспективі ЕДД може стати одним з найбільш динамічно зростаючих інформаційно-бібліотечних сервісів, а на базі системи ЕДД можливе

формування повноцінного електронного МБА, що є актуальним для віддалених користувачів. Сьогодні, завдяки діяльності цих служб зміцнюється позиція бібліотеки в соціумі, активізується її діяльність, переглядаються вимоги до бібліотечного сервісу, інформаційного забезпечення користувачів. Організаційні, технологічні можливості ЕДД містять у собі перспективу гнучкої перебудови процесу обслуговування користувачів без руйнування основ функціонування бібліотеки і дають їй змогу перейти на якісно новий рівень роботи.

Список використаних джерел

1. Авторське право для бібліотекарів [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: - http://www.information-consortium.net/infodoc/Copyright%20for%20Librarians%20UKR_20160201.pdf. – Назва з екрана.
2. Давидова І. О. Електронні бібліотеки : правові засади функціонування в Україні / І. О. Давидова // Нові обличчя бібліотек та організацій: від надій до партнерства і професіоналізму (фокусний семінар, 14 червня 2001р., м.Судак). - 2001. - С.47-52.
3. Каленов, Н. Е. Опыт БЕН РАН в информационном обеспечении научных исследований [Текст] / Н. Е. Каленов // Библиотековедение. - 2016. - №3, Т.65. - С.277-286.
4. Кодекс етики бібліотекаря [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://ula.org.ua/fileadmin/uba_documents/others_documents/doc_for_ubadoc/Code_of_Professional_Ethics_2013_Edited_Nov26.pdf. – Назва з екрана.
5. Колерова Т. С. Служба межбиблиотечного абонементу Библиотеки по естественным наукам РАН и комплектование ее фонда / Т. С. Колерова // Научные и технические библиотеки. - 2016. - №3. - С.12-18.

- 6.Красильникова И. Ю. Анализ заказов читателей по системе межбиблиотечного абонементa и доставки документов / И. Ю. Красильникова // Научные и технические библиотеки. - 2016. - №9. - С.64-69.
- 7.Красильникова И. Ю. Оперативность как важнейший критерий качества доставки документов / И. Ю. Красильникова // Научные и технические библиотеки. - 2014. - №4. - С.33-43.
- 8.Кухалашвілі, Г. В. Модернізація службі МБА за допомогою засобів ЕДД, сприяння розвитку "дистанційного" інформаційно-бібліотечного обслуговування віддалених користувачів / Г. В. Кухалашвілі. // Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів: матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 8-10 жовт. 2013 р.)— К. – 2013. - С .115-118
- 9.Кучерява Н. Деякі аспекти застосування авторського права при функціонуванні МБА та електронної доставки документів / Н. Кучерява // Бібліотечний форум України :НВП "Ідея". - 2005. - №4. - С.14-17.
- 10.Прохоренко, О. Електронна доставка документів у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В.О.Сухомлинського: досвід упровадження/ О. Прохоренко, Т. Павленко // Бібліотечний вісник. - 2014. - №2. - С.12-16.
- 11.Розколупа Н. Електронна доставка документів і авторське право / Н. Розколупа // Бібліотечна планета. – 2005. - №4. – С.19-21
- 12.Серова О.В. Оценка эффективности деятельности служб МБА в обеспечении оперативности и качества получения достоверной информации / О. В. Серова // Информационный бюллетень РБА. - СПб. - 2009. - № 53. - С. 42-45

13.Українська бібліотечна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://ube.nplu.org/article/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2>. – Назва з екрана.

14.Чупріна, В. М. МБА і ДД в інформаційній системі бібліотек: динаміка надання послуг в електронному середовищі / В. М. Чупріна. – Бібліотека. Наука. Комунікація: матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6-8 жовт. 2015 р.) : в 2 ч..Ч1. – К. – 2015. – С .128-131

Диха С.В.,
завідувачка відділу зберігання фондів НБ ХНУ

Віртуальна виставка як форма популяризації документів

У статті розглядається віртуальна виставка як нова форма популяризації документів. Досліджуються характерні риси та особливості віртуальної бібліотечної виставки, аналізуються підходи та вимоги щодо її організації. Подається характеристика віртуальних виставок, розміщених на сайті наукової бібліотеки Хмельницького національного університету.

Ключові слова: віртуальна виставка, наукова бібліотека, університет, інформаційні технології, електронні ресурси.

Сьогодні бібліотека - це освітньо-культурний центр,

що забезпечує інформаційні потреби користувачів, надає можливість міжособистісного спілкування та організовує їхнє культурне дозвілля.

Важливу частину бібліотечно-бібліографічного обслуговування становить виставкова діяльність. Вона являється однією з основних складових роботи з фондом та користувачами. За допомогою виставки бібліотека може інформувати про нові надходження, забезпечити ефективність використання кожної книги і, головне, розкрити фонди та привернути увагу до читання. «Обирати книги для свого та чужого читання – не тільки наука, а й мистецтво», – писав відомий бібліотекознавець М.О. Рубакін. Треба мати чималі знання і творче мислення, щоб книжкова виставка зацікавила читача.

Мета статті - розкрити основні етапи створення виставки, визначити ефективність їх використання та ознайомити із моделями книжкових виставок, які використовуються у НБ ХНУ.

Книжкові виставки почали практикуватися в роботі бібліотек в середині XIX століття і стали найбільш поширеною формою популяризації книги. Виставки мали характер музейних експозицій. На них демонстрували найбільш цінні примірники з книжкових сховищ бібліотеки.

У сучасному інформаційному середовищі традиційні форми обслуговування користувачів переживають епоху змін та модернізації. Не виняток і виставкова робота бібліотеки ХНУ, в якій склалися певні традиції, обумовлені місією книгозбірні, яка передбачає розвиток, створення, збереження власних і світових інформаційних ресурсів, які відповідають навчальному та науковому процесам в університеті.

З розвитком інформаційно-комунікаційних

технологій в останнє десятиліття в усі сфери діяльності людства стрімко увірвався термін «віртуальність». Однією з ключових тенденцій сучасного розвитку людства є формування нового інформаційного середовища, а з розвитком Інтернету ми отримали нову категорію користувачів – віртуальних. Застосування сучасних інформаційних технологій дозволяє впроваджувати в бібліотеках нову форму виставкового експонування документів – віртуальну виставку.

Віртуальні виставки – інформаційний продукт бібліотеки, який поєднує в собі традиційний книжковий та новітній електронний способи презентації інформації. Вони є ефективним засобом популяризації бібліотечних ресурсів. Сьогодні створюється нова модель бібліотеки, яка передбачає певні зміни в організації бібліотечного простору, оптимізацію доступу користувачів до бібліотечних зібрань.

Дослідженням віртуальних виставок займалися І. Торлін, Н. Збаровська, М. Алфьоров, Л. Бабій, Л. Кудря, Т. Дупляк, Т. Ткаченко та інші дослідники. Так, Н. Збаровська під віртуальною виставкою розуміє електронну виставку у форматі PowerPoint – електронної презентації. Автор пропонує таку виставку при відповідному звуковому оформленні і наявності мультимедійного проектора застосовувати як ілюстративний матеріал на таких комплексних заходах, як літературні вечори, дні інформації. Можна її використовувати і в роздрукованому вигляді як ілюстрований рекомендаційний бібліографічний показник. До переваг створення віртуальних виставок як форми бібліотечного обслуговування Н. Збаровська відносить: можливість індивідуальної самостійної роботи читача з поданими матеріалами, нетрадиційну подачу матеріалу, наочність, структурування матеріалу [4, с. 46].

З огляду на постійний розвиток сервісів та у зв'язку з більш широким впровадженням даного виду дистанційної послуги в бібліотечну діяльність, з урахуванням наявного на сьогодні досвіду, питання функціонування віртуальної бібліотечної виставки потребує наукового узагальнення.

Нині у фаховій літературі найбільш поширеним є визначення віртуальної книжкової виставки як публічної демонстрації в мережі Інтернет за допомогою засобів веб-технологій віртуальних образів спеціально підібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації, а також загальнодоступних електронних ресурсів, рекомендованих дистантним користувачам бібліотеки для огляду, ознайомлення та використання. Віртуальна виставка дає змогу бібліотекареві направити увагу читача на додаткові інформаційні джерела, наявні в мережі, запропонувати скористатися іншими сервісними послугами бібліотеки, комплексно висвітлити визначену для розкриття через виставку тему. Отже, віртуальна бібліотечна виставка, будучи мобільною, компактною і змістовною, виступає в ролі провідника в загальному потоці інформації.

Варто зазначити, що перші віртуальні виставки були мистецькими, розміщувалися на сайтах арт-галерей, музеїв, мистецьких організацій і повністю відповідали поняттю «виставка», основною специфічною рисою (і перевагою) якої є показ самих творів (друку, мистецьких тощо), що дає можливість користувачу безпосередньо ознайомитись із ними, а якщо йдеться про книжкову виставку, то негайно отримати конкретне видання для читання. В Інтернеті функціонують також віртуальні виставки бізнесового спрямування (презентують товари та послуги, подають їхню детальну характеристику),

поліграфічні виставки (представлені сучасні досягнення поліграфії та технологій друку) [6, с. 37].

На сьогодні вже існують різні моделі віртуальних виставок, серед яких: фотовиставки; бібліобанер; виставки з аудіосупроводом, виставки-«лістівки» за окремим невеликим літературним твором; виставки-«ілюстрації» з «багатим» мультимедійним контентом, зокрема аудіо- та відеорядом; розгорнуті виставки – з розділами, цитатами, ілюстраціями, текстом, відео- та аудіоматеріалами; тематичні виставки; книжкові виставки – «Стрічка часу»; виставки – вікторини, презентації, казки, подорожі, кросворди, питання, цитати, хроніки та ін. [4].

Автори віртуальних виставок використовують різноманітні підходи до їх організації: від традиційного, консервативного – зображення обкладинок книг і анотацій видань у форматі документа Ms.Word – до анімаційного. На виставках останнього типу представлений різноманітний ілюстративний, аудіо- та відеоматеріал, бібліографічні списки за темою. Використання серед інших засобів можливості веб-дизайну – наступний крок у розвитку концепції віртуальних виставок.

Фахівці зазначають, що віртуальні виставки перестають дублювати традиційні книжкові, що демонструються в бібліотеці, і створюються спеціально для надання в інтерактивній формі з використанням усіх переваг Інтернет-середовища. Такі виставки робляться як міні-сайти, де велика увага приділяється не тільки традиційним бібліотечним прийомам розкриття інформації про книгу, а й широко використовуються можливості віртуального простору із залученням додаткових видів інформації (наприклад, оцифровані витяги з книги, рецензії, відгуки, інтерактивні посилання).

Згадаємо про традиційну книжкову виставку:

об'єктом виставки є видання – друковане, або ж на інших носіях; суб'єктом – читач бібліотеки; завданням – безпосередній показ видань, який допомагає розкрити тему виставки і зорієнтувати читача в бібліотечному книжковому фонді. Віртуальну книжкову виставку розглянемо як on-line сервіс для читача, який знаходиться поза межами бібліотеки і відповідно хоче отримати певний інформаційний сервіс, не відходячи від комп'ютера. Мета віртуальної книжкової виставки ширша за тематичну в силу особливостей і можливостей он-лайнних технологій. Для повноти картини зробимо порівняння цілей і функцій двох виставок.

Як традиційна, так і віртуальна виставка:

- популяризує бібліотечний фонд (ресурс);
- пропонує зацікавитись темою;
- рекомендує відповідні книжки (ресурси).

Щодо відмінностей:

- традиційна дає можливість фізично використовувати книжку, ознайомитись з її змістом та передмовою;
- віртуальна виставка дозволяє: по-перше, звернутись до інших ресурсів Інтернету за темою, по-друге, має можливість у текстовому режимі надати додаткову інформацію про документ.

Розглянемо особливості і ряд переваг віртуальної виставки, які допоможуть розв'язати ті проблеми, які неможливо вирішити традиційним методом:

- досить широка спрямованість: розміщена на сайті бібліотеки виставка дозволяє збільшити кількість відвідувачів і потенційних читачів;
- достатня місткість: система гіперпосилання дозволяє розмістити великий обсяг інформації - як основний, так і додатковий;
- компактність: не вимагає додаткових площ, стелажів,

стендів;

➤динамічність: можливість швидкого оновлення;

➤тривалість: не обмежені терміни експонування;

➤представлення документів, які відсутні у фонді даної бібліотеки, але мають певне значення для розкриття заданої теми;

➤можливість дистанційного перегляду.

Отже, віртуальні виставки надають широкий спектр можливостей для суб'єктів виставкової діяльності. Організатори таких виставок можуть популяризувати бібліотечні фонди та рекламувати бібліотеку, а відвідувач – задовольнити свої інформаційні потреби.

Готуючи електронну виставку, потрібно керуватись тими ж принципами, що і при організації традиційних експозицій: відбір документів, визначення структури, компонування матеріалу, оформлення текстів та ілюстрацій. Структура віртуальної виставки повинна складатися з розділів, супроводжуватись цитатами, вступними статтями, ілюстративним матеріалом. Документ, представлений на віртуальній виставці, повинен мати: бібліографічний опис, анотацію, фото обкладинки документа, можна подати передмову і зміст книги.

У книзі «Виставкова діяльність публічних бібліотек» Н. Збаровської приведено алгоритм підготовки до організації віртуальних книжкових виставок. Зокрема, дослідниця виділяє такі етапи в підготовці віртуальної виставки:

I. Розробка моделі віртуальної книжкової виставки (вибір теми виставки; аналіз необхідного матеріалу; підбір необхідних книг та ілюстрацій; розробка схеми виставки).

II. Технічна підготовка проекту (сканування ілюстрацій, підготовка текстових матеріалів).

III. Оформлення робіт у форматі Power Point

(створення слайдів; використання анімаційних елементів) [4, с. 123].

Таким чином, основними елементами віртуальної виставки є зоровий ряд і текст. Утім, на бажання можна додати і звук – багато сервісів надають таку можливість. Тим більше, що за потребою користувача цю функцію можна вимкнути.

Водночас процес створення віртуальної інформаційно-книжкової виставки вимагає високої професійної підготовки бібліотекарів, участі співробітників суміжних відділів (автоматизації), серйозної матеріально-технічної бази самої бібліотеки, інформаційної грамотності користувачів.

При організації віртуальних виставок велику увагу слід приділяти дизайнерському оформленню, тому що це чудовий спосіб продемонструвати рівень заходу. Віртуальні виставки можуть бути створені як доповнення до реальних експозицій. Бажано, щоб усі бібліографічні записи анотувались, а до більшості представлених на виставці документів додавався ілюстративний ряд - обкладинки та титульні сторінки видань, що покращує сприйняття виставки користувачами. Виставка повинна бути зручною для сприйняття користувачем у веб-просторі і містити такі різновиди інформації:

Дані про видання:

- візуальні (зображення обкладинки, оцифровані частини книги: передмова, вступ);
- бібліографічні дані (бібліографічний запис + шифри фонду бібліотеки, що представляють виставку);
- аналітична інформація (анотації, реферати до видань, рецензії, відгуки читачів);
- оцифровані частини книги (розділи, найцікавіші витяги тощо);

➤посилання на повні тексти книги, якщо вони доступні в бібліотеці або в мережі Інтернет.

Додаткові матеріали за темою виставки, що існують в мережі:

➤посилання на Інтернет-ресурси (біографії, критичні статті, рецензії, відгуки, тематичні сайти);

➤відомості про наявність книг в інших бібліотеках, Інтернет-магазинах тощо;

➤зображення (портрети, ілюстрації, фотографії тематичного характеру).

Одним словом, виставка - це творчий погляд бібліотекаря на тему, що пропонується читачеві. Бажано не зупинятися на досягнутому і постійно поповнювати скарбничку форм роботи з книгою, з користувачами, поєднуючи традиційні та інноваційні методи.

Перехід до віртуальних виставок (переліку) наукової бібліотеки ХНУ можна здійснити з першої сторінки її веб-сайту (через рубрику «Електронні ресурси»), що, безперечно, свідчить про значущість даної форми інформування. Кожна з виставок має власну структуру, інколи досить складну.

Бібліографічний опис документів (здебільшого це видання з фондів НБ ХНУ) може бути винесено в окремий список та дублюватися на веб-сторінках, присвячених окремим розділам, що містять також історичну довідку, оглядову інформацію про видання, зображення його обкладинок, титулів та окремих сторінок. Усі експоновані матеріали введені до електронного каталогу, що є обов'язковою умовою для подачі матеріалів із фонду бібліотеки.

На тематичних віртуальних виставках документи систематизуються за абеткою і, крім бібліографії та ілюстративного матеріалу, тут можна ознайомитися зі

змістом збірників, які торкаються означеної теми, та авторською анотацією.

Найпростішим прикладом віртуальної виставки є традиційний список нових надходжень літератури (електронний бібліографічний список) або (рубрика «Радимо прочитати») на веб-сайті <http://library.khnu.km.ua/>.

Наразі на сайті бібліотеки представлено 23 виставки.

Найбільш значущою вважається та віртуальна виставка, яка включає: передмову (біографічну чи історичну довідку), складається з розділів і цитат, бібліографічного опису, анотації та фото обкладинок представлених документів. Особливу увагу хочеться звернути на такі: «Скорботна свічка пам'яті святої» (до Дня пам'яті жертв голодоморів), «Кар'єра-стратегія успіху», «Українське вбрання-частка народної душі», «Життєвий шлях і творчі висоти вченого» (до 85-річчя від дня народження доктора технічних наук, професора Р.І. Сіліна).

Найвагомішою серед експозицій з точки зору обсягу матеріалів та складності організації є виставка «Скорботна свічка пам'яті святої» (до Дня пам'яті жертв голодоморів). Документи представлені за розділами: «Закон України про Голодомор 1932-1933 років в Україні», «Історична довідка», «Голодомор 1932-1933 років в Україні», «Розп'яте голодом Поділля», «Фотоархів», «Молитва за Україну».

До виставки входять видання, які містять донедавна засекречені документи з архівів СБУ. Кожний розділ відкривається візуальним рядом книг із видавничими анотаціями. Розділи містять сканований матеріал у вигляді дайджесту, що наочно інформує про трагедію українського народу.

З метою популяризації наукових здобутків нашого університету бібліотека постійно готує виставки-презентації праць викладачів. Окрім цього на них представлені всі видання, які отримала бібліотека впродовж 2015-2018 років. На виставках-презентаціях праць викладачів представлений зміст кожного видання окремо та є посилання «Про автора», за яким можна докладніше ознайомитись з біографією та діяльністю окремих авторів.

Отриманий досвід у підготовці виставок допоміг нам при створенні віртуальної виставки, присвяченої 55-річному ювілею рідного вишу «Хмельницький національний університет: через минуле у майбутнє» у форматі НТМ. Цей формат дозволяє оптимально зберегти та відобразити електронний варіант текстових документів, приєднати мультимедійні та гіпертекстові елементи, використати візуальні ефекти. На виставці було представлено 46 документів з історії навчального закладу з моменту його заснування до сьогодення. Виставка-експозиція має розділи: «Погляд крізь час», «Ректори університету», «Наукова діяльність», «Наукова бібліотека», «Обличчя, події, факти», «Курс на інновації та розвиток». Перлина виставки - рубрики «Цікаво знати», які демонструють нам основну хронологію подій зі світлинами минулих років. Крім того, кожний розділ містить в собі цілу систему гіперпосилань, який дозволяє розмістити великий обсяг інформації, як основний так і додатковий. Виставка створена як міні-сайт, де велика увага приділяється не тільки традиційним бібліотечним прийомам розкриття інформації про книгу, а й широко використовуються можливості віртуального простору із залучення додаткових видів інформації (наприклад, інтерактивні посилання на бази даних університету, веб-

сайт, електронну бібліотеку, електронний каталог, репозитарій, бібліографічні бази даних НБ ХНУ).

Основна мета цієї виставки-експозиції - показати трансформацію матеріальної та наукової бази університету впродовж 55- років. Саме тому пошук інформації охопив етапи:

- вивчення історії заснування навчального закладу;
- пошук документів у архіві Хмельницького національного університету (фото, автобіографічні дані);
- пошук наукових праць професорсько-викладацького складу кафедр;
- пошук документів та інформації в мережі Інтернет;
- оцифрування знайдених документів;
- вивчення сучасних напрямів роботи ХНУ;
- інтерв'ю з викладачами та співробітниками кафедр;
- використання графічних зображень, світлин;
- оформлення виставки.

Формат виставкової роботи НБ ХНУ все більше переміщається у віртуальне середовище. Це дозволяє користувачам зекономити час, акцентувати увагу на найцікавіших документах, позбавляє потреби безпосередньо переглядати первинний матеріал.

Інформаційну підтримку виставок забезпечують рекламні повідомлення на сайті бібліотеки <http://lib.khnu.km.ua/> та у соціальних мережах.

При формуванні річних планів виставкової роботи враховуються навчальні програми та тематика дисциплін, які вивчаються в університеті. Це позитивно впливає на підвищення актуальності та популяризації тематичних виставок.

Аналіз досвіду підготовки віртуальних виставок науковою бібліотекою ХНУ повністю доводить, що поєднання традиційних та інтерактивних форм виставкової

роботи сприяє формуванню відкритого іміджу бібліотеки та збільшенню ступеня довіри у взаємовідносинах з користувачами.

Підсумовуючи, варто зазначити, що в сучасних умовах віртуальна бібліотечна виставка стає ефективним інструментом забезпечення доступу до інформації для всіх категорій користувачів. Організація віртуальних виставок сприяє підвищенню освітньо-культурного рівня користувачів бібліотеки, популяризації її діяльності серед студентства та викладацького складу.

Список використаних джерел

- 1.Бабій, Л. М. Віртуальна книжкова виставка: нова форма інформаційних ресурсів бібліотеки / Л. М. Бабій. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка / редкол. : С. А. Копилов, В. С. Прокопчук, П. С. Атаманчук [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2015.–С. 272–276. – (Бібліотекознавство. Книгознавство ; вип. 4).
- 2.Василишина, В. Сучасними методами бібліотечної роботи формуємо у студентів потяг до інновацій /В. Василишина // Бібліотечна планета. – 2007. - № 3. – С.15-17.
- 3.Дупляк, Т. Інтернет технології у виставковій діяльності / Т. Дупляк, Т. Ткаченко // Маркетинг в Україні. - 2008. - № 3. – С. 26-29.
- 4.Збаровская, Н. В. Выставочная деятельность публичных библиотек / Н. В. Збаровская. – Санкт-Петербург : Профессия, 2004. – 224 с. – (Серия «Библиотека»).
- 5.Киселева, Л. В поисках визуальной культуры / Л. Киселева // Библиотека. – 2007. - № 4. – С. 41-45.
- 6.Кудря, Л. Віртуальна книжкова виставка – нова форма популяризації документів / Л. Кудря // Бібліотечна планета.

– 2009. - № 1. – С.37-39.

7.Лобузіна, К. Шляхи інтеграції бібліотечної діяльності до онлайнового середовища / К. Лобузіна. // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 7. – С. 30–34.

8.Романуха, З. Впровадження інформаційних технологій у бібліографічному інформуванні споживачів в університетських бібліотеках / З. Романуха // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 11. – С. 39–43.

Таланчук О.Б.,
завідувачка сектору
електронної бібліотеки
НБ ХНУ

Бібліотеки у соціальних мережах Консультація

Розглядаються питання ефективності діяльності бібліотек у соціальних мережах. Визначено рекомендації та інструменти щодо впевненого функціонування та просування «віртуального» представництва бібліотеки в мережі Інтернет.

Ключові слова: бібліотека, соціальні мережі, комунікація, соціальні медіа, соціальні сервіси.

В останні роки соціальні мережі набули великої популярності як на території України, так і в усьому світі. З кожним днем все більше користувачів мережі Інтернет реєструються і починають свою активну діяльність у нових соціальних мережах, які міцно увійшли до списку найвідвідуваніших українськими користувачами сайтів.

Такі інструменти, як соціальні мережі є актуальними, особливо у сьогоднішній час, адже вони

уможливлюють практично миттєве поширення інформації. У мережах усе більш-менш чесно та прозоро, будь-хто може вільно висловити свою точку зору.

Обговорювати потрібність і важливість соціальних мереж у 2018 році запізно. Вони набули великої популярності, залишаючи позаду сайти, блоги, портали та інші веб-ресурси.

Інновації в бібліотечному обслуговуванні найчастіше стосуються створення нових інформаційно-комунікаційних послуг і сервісів. Читачі масово стають віртуальними користувачами і те, що зменшує кількість реальних відвідувачів бібліотек, може стати при нагоді у збільшенні «віртуальних».

Коротко про найбільш затребувані соціальні мережі у світі. Найпопулярнішою соціальною мережею є Facebook. Заснована молодим бізнесменом Марком Цукербергом, вона впевнено лідирує серед аналогічних сервісів. Щомісяця близько двох мільярдів людей зі всіх куточків планети користуються цим ресурсом у різних цілях. Instagram – найрозповсюдженіший додаток серед молоді, це безкоштовний портал для обміну фотографіями і відеозаписами. У 2012 році цю соцмережу придбала компанія Facebook, після чого почався її активний розвиток. Twitter заснований на два роки пізніше, ніж Facebook, але вже впевнено дихає в спину визнаному лідеру. Інтерес до Twitter пояснюється простотою використання даного сервісу, а також швидкістю відображення повідомлень. Крім уже названих, привертають увагу користувачів й інші соціальні сервіси – Youtube, Viber, WhatsApp, Telegram.

Кожна бібліотека, яка планує організовувати власне представництво в мережі Інтернет, перш за все має сформулювати мету та виокремити основні завдання, які

будуть наближати її втілення. Найчастіше визначаються наступні завдання:

- формування лояльного ставлення до бібліотеки з боку певної спільноти (для бібліотеки ЗВО це дві великі спільноти – студентство і професорсько-викладацький склад) та пошук нових читачів;
- моніторинг потреб користувачів;
- інформування та просування послуг бібліотеки.

Незалежно від «майданчика», де буде популяризуватися книгозбірня, запорукою успіху є якісний контент. Загальний підхід: мінімальне використання тексту, максимальне – будь-якого візуального контенту і мультимедіа.

Фахівці-бібліотекарі пропонують наступну схему розподілу матеріалів:

- 1/3 брендований контент (про бібліотеку);
- 1/3 тематичний (книги, читання та ін.);
- 1/3 емоційний розважальний контент [6].

На Facebook можна створити групу або сторінку. Групи краще використовувати для організації короткострокових нерегулярних подій, наприклад, обговорення або проведення заходу. Сторінки більше підходять для довгострокових проєктів, наприклад, представництва бібліотек.

Чим частіше людина буде бачити в Інтернеті інформацію про діяльність бібліотек, чим цікавішою і актуальнішою вона буде, тим більша імовірність того, що вона стане користувачем бібліотеки або хоча б підписником у соціальних медіа. Неодмінна умова цього - наповнення сайту бібліотеки та сторінки в соціальних мережах відповідним контентом, що містить дослідницькі статті, посилання на інші ресурси, відео- і фотоматеріали. Все це є потужним інструментом залучення користувачів

до бібліотеки та зростання її іміджу.

Завдання бібліотеки полягає в тому, щоб користувач не просто блукав Інтернетом, а як можна частіше відвідував саме бібліотечні представництва в мережі, черпав на цих сторінках корисну, цікаву, достовірну інформацію, включався в діалоги, залишаючи коментарі до постів, висловлюючи свої судження з різних питань.

В Україні бібліотеки закладів вищої освіти використовують для реклами своїх ресурсів, послуг та можливостей різні соцмережі. Книгозбірні Хмельницького обласного методичного об'єднання також присутні на соціальних платформах. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка дає посилання на Facebook і Google+, бібліотеки Хмельницького національного університету та Хмельницького університету управління та права активно пропагують свою діяльність у соцмережі Facebook, а бібліотека Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту започаткувала у 2018 році сторінки бібліотеки в соціальних мережах Instagram та Facebook, які щодня наповнює новою інформацією.

Функціональні можливості цього ресурсу максимально відповідають потребам користувачів. У будь-якому випадку ресурс найбільш пристосований для просування бібліотеки. За допомогою Facebook найзручніше спілкуватися, організовувати і підтримувати професійні та особисті контакти. Досвід показує, що бібліотечне співтовариство спілкується переважно у Facebook. Це і сторінки книгозбірень, і профілі бібліотекарів, і тематичні професійні групи.

У Facebook досить зручна панель управління. До прикладу, кнопка «мені подобається» (так званий «лайк») дозволяє користувачеві відреагувати на повідомлення,

світлину, подію, при цьому особливо не напружуючись. Це досить сучасно. Щоб залишити коментар, потрібно сформулювати думку. Ті, кому нема чого сказати, відчують себе не комфортно. А натиснути кнопку «мені подобається» може кожен. Так людина і ставлення висловлює, і час не втрачає. Це створює відчуття постійного руху, інтерактиву, відгуку.

Facebook – це цікаво, пізнавально. Сьогодні можливо уявити себе без телебачення, але не без Інтернету, тим більше, що зараз майже в усіх у руках смартфони, в яких є все – друзі, навчання, новини, магазини, групи за інтересами, розваги, ігри, відео. Можна сміливо спілкуватись, ставити запитання, отримувати відповіді та поради з будь-яких питань. Єдиний мінус – соцмережі забирають наш дорогоцінний час. Ми, як справжні фахівці та ентузіасти своєї справи, повинні завжди підтримувати та поширювати інформацію нашої книгозбірні. Так, кнопка «лайк» (подобається) підвищує активність сторінки. Якщо ж поширити певний пост, то цю інформацію побачать усі друзі (можна налаштувати аудиторію для перегляду).

Також можна серед вподобань своїх друзів-колег знайти сторінки, на які варто підписатися. Наприклад, зайшовши на сторінку друга, натискаємо кнопку «більше», розділ «вподобання». Дивимось, якими сторінками, спільнотами цікавиться користувач, шукаємо те, що б могло зацікавити – підписуємося і користуємося.

Ще однією цікавою функцією є хештеги(#). Хештег походить від англійського словосполучення «hash tag», де hash - це знак решітки, а tag - підкреслювати. Це спеціальні мітки, за допомогою яких можна об'єднати в групи кілька повідомлень або матеріалів, що належать до однієї і тієї ж тематики. Кожен хештег являє собою символ «#» (решітка), за яким слідує слово або фраза з 2-3 слів, зазвичай без

пробілів. Хештег - це зручний спосіб надати своєму повідомленню необхідного акценту, віднести до певної теми, а також знайти в потоці постів повідомлення необхідної тематики. Зробити хештег власноруч вкрай просто. Досить лише в бажаному місці своєї публікації у соціальній мережі поставити знак # і написати потрібне слово або фразу-ключ. Надалі при пошуку інформації за таким же хештегом користувачі зможуть знайти і вашу публікацію.

Хештеги потрібні для того щоб:

- виділити головну думку;
- згрупувати інформацію;
- швидко знайти інформацію;
- розширити аудиторію.

Позначаючи своє повідомлення хештегом, користувачі соціальних мереж демонструють пости не тільки своєму колу спілкування, а й усім користувачам кожної конкретної мережі, так як пости з хештегом відображаються при пошуку за заданим хештегом будь-якому користувачеві. Статистика стверджує, що використання хештегів збільшує популярність повідомлень мінімум у два рази. Наприклад, за хештегом #ДЕНЬБІБЛІОТЕК можна знайти всі публікації, позначені даним хештегом. Можливості та налаштування Facebook досить широкі, варто лише у цьому розібратися.

Соціальні мережі для бібліотеки – це ще один канал для повідомлень про її діяльність і ресурси, важливі бібліотечні події, обмін корисною інформацією, проведення анкетування, розміщення презентацій або відеороликів про бібліотеку тощо.

Для впевненого функціонування «віртуального» представництва в Інтернеті бібліотекам потрібно:

- завжди пам'ятати про потреби своїх користувачів та

- читачів, досліджувати їхні інформаційні запити;
- створювати та пропонувати теми, цікаві читачам, долучати їх до участі в дискусіях;
  - персоніфікувати спілкування, відповідати на запити користувачів від власного імені як бібліотекаря, а не від знеособленого закладу;
  - подавати матеріали більш емоційно;
  - заохочувати внесок користувачів у діяльність бібліотечних веб-проектів (коментарі, конструктивна критика, побажання);
  - оперативно реагувати на негативні відгуки і підтримувати зворотній зв'язок;
  - використовувати соціальні мережі комплексно, створюючи перехресні посилання на свої сторінки;
  - враховувати особливості кожного сервісу при поданні матеріалів та інтереси своєї аудиторії;
  - розглядати соціальні медіа бібліотеки як унікальні електронні видання, які читають як читачі і співробітники бібліотек, так і сторонні особи, яких цікавить ваш контент;
  - напрацювати чітку політику щодо поведінки бібліотеки та її працівників у соціальних мережах та задокументувати її;
  - позиціонувати себе як надійне та безпечне джерело інформації;
  - забезпечувати постійне наповнення і розвиток створених сторінок;
  - не очікувати миттєвого результату.

Список використаних джерел

1. Вітушко А. Діяльність бібліотек у соціальних мережах: проблеми інформаційної безпеки / Антон Вітушко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – Вип. 35. – С. 213–220.

2. Головаха С. Наукова бібліотека в соціальних мережах // Бібл. вісн. – 2013. – № 1. – С. 29–32.
3. Дослідження ефективності використання соціальних мереж у науково-технічній бібліотеці в умовах інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / підгот. Ю. В. Кобітович. – Івано-Франківськ : НТБІФНТУНГ, 2016. – 14 с. – Режим доступу : <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/4566/1/socmerezhi.pdf>, вільний. – Назва з екрана. – Дата звернення: 25.09.2017. – Мова укр.
4. Мар'їна О. Бібліотеки та соціальні медіа: технологія взаємодії // Вісн. Книжк. палати. – 2012. – № 8. – С. 19–21.
5. Осаула, В. Образ бібліотечно-інформаційної професії в умовах інформатизації суспільства / В. Осаула // Вісн. кн. палати. – 2011. – №9. – С. 22–24.
6. Пилипенко Н. Формування іміджу бібліотеки за допомогою соціальних медіа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/29645/3/15-74-78.pdf>. – Дата звернення: 20.07.2019. – Мова укр.
7. Шрайберг Я. Л. Библиотеки и Интернет: единство и борьба противоположностей и загадочные перспективы в изменяющейся социокультурной и информационной среде. Ежегодный доклад Конференции «Крым». Год 2014 / Я. Л. Шрайберг // Науч. и техн. б-ки. – 2014. – № 10. – С. 5–51.

Молчанова С. А.,
завідувачка сектора наукової
та художньої літератури НБ ХНУ

**Бібліотека закладу вищої освіти
як центр формування здорового способу життя
студентської молоді**

У статті здійснено обґрунтування ролі і місця бібліотеки вишу як центру формування здорового способу життя студентів, розглянуто її можливості у підтримці ЗСЖ молоді, представлено досвід наукової бібліотеки Хмельницького національного університету. Автор наголошує, що для розв'язання даної проблеми книгозбірням за допомогою всіх їхніх ресурсів слід більшу увагу приділяти духовному розвитку молоді, який є передумовою та основою здоров'я.

Ключові слова: бібліотека вишу, інформація, духовність, здоровий спосіб життя, мотивація.

Стан здоров'я населення сучасної України має тенденцію до погіршення, що спричиняється посиленням негативного впливу екологічних, економічних, соціальних та інших факторів. Експерти відзначають, що тривалість життя в Україні нижча, ніж у країнах ЄС, на 10-12 років. Особливо загрозливим для нашої країни є погіршення стану здоров'я молоді. Зокрема, показниками цього погіршення є високий рівень захворюваності на ВІЛ/СНІД, збільшення кількості молоді, яка курить, вживає алкоголь та наркотики. Сьогодні в Україні за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я налічується близько 290 тисяч ін'єкційних наркоманів. На офіційному ж обліку в

наркодиспансерах перебуває 85 тисяч хворих – це вже дані Науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркоманії [1]. До того ж наркозалежні громадяни дедалі молодшають – вік, в якому починають вживати наркотичне зілля, становить тепер 13–15 років. Починаючи з 2002 року Україна стала європейським лідером і за темпами поширення ВІЛ/СНІДу.

Незважаючи на прийняття цілої низки важливих документів (Закон України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", «Концепція Загальнодержавної програми "Здоров'я 2020: український вимір" на 2012-2020 роки», Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації», «Концепція (основи) державної політики України щодо алкоголю та наркотиків», «Про національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту», «Про затвердження положення про центри фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх", «Про концепцію розвитку охорони здоров'я населення України» тощо), сьогодні маємо незадовільну ситуацію - низьку народжуваність, зростання смертності, скорочення середньої тривалості життя, а також зростання та поширення хвороб. Причинами такого стану є те, що сучасна соціальна політика у сфері здоров'я в основному орієнтована на пошук шляхів поліпшення якості медичного обслуговування, а не на формування здорового способу життя як основного способу збереження і зміцнення здоров'я людини. Змінити ситуацію здатна ефективна система виховання та просвіти, яка спирається на культуру, духовність і моральність людини.

Вищевказане свідчить про те, що проблема орієнтації сучасної молоді на здоровий спосіб життя є досить актуальною. Освітня робота в цьому напрямку набуває зараз особливо важливого значення, і бібліотека не тільки не залишається осторонь цієї проблеми, але й є

однією з авторитетних структур, яка на основі партнерства з усіма зацікавленими інституціями може взяти на себе ініціативу і відповідальність за інформаційне просвітництво молодого покоління.

Ідея про необхідність збереження і зміцнення здоров'я молоді за допомогою формування у неї здорового способу життя (ЗСЖ) не є новою. Проблеми виховання та формування культури здоров'я і ЗСЖ учнівської і студентської молоді розглянуто в дослідженнях Т. Бойченко, О. Вакуленко, Д. Вороніна, Г. Голобородько, О. Коган, Т. Круцевич, С. Лапаєнко, В. Оржеховської, С. Свириденко, О. Селезньової, М. Солопчука та ін. На роль бібліотек у формуванні здорового способу життя в учнів шкіл, ліцеїв та студентів вищих навчальних закладів указують І. Воронцовська, Н. Карих, О. Мишалова, Т. Павлікова, К. Павлюк, Н. Сергєєва та ін. Однак мало хто із сучасних бібліотекознавців розглядав бібліотеку як центр формування здорового способу життя. Уперше теоретичне обґрунтування ролі та місця бібліотеки в єдиній соціально-комунікаційній системі підтримки ЗСЖ на теренах України здійснив Н. Мухамед'яров [3]. Проте проблема розробки теоретичних та організаційно-методичних засад функціонування бібліотеки як центру з питань здоров'я досі ще залишається актуальною. Це можна пояснити двома основними причинами: 1) недооцінюванням значущості інформаційно-комунікаційної підсистеми формування ЗСЖ у сучасному українському суспільстві; 2) пасивністю бібліотек, які недостатньо популяризують (рекламують) свої можливості щодо збереження й зміцнення здоров'я молоді через підвищення рівня інформованості з питань ЗСЖ.

Мета статті: висвітлити роль бібліотеки вишу як центру формування здорового способу життя студентів,

показати її можливості у розв'язанні цієї проблеми.

Основні завдання: з'ясувати переваги бібліотеки порівняно з іншими громадськими організаціями та установами, що працюють над проблемою збереження здоров'я; виявити найбільш важливі питання стосовно ЗСЖ студентської молоді; визначити специфіку діяльності книгозбірні у цьому напрямку.

Студентський вік – це період заключного етапу поступового розвитку психофізіологічних і рухових можливостей організму. Фізичне виховання, культура здоров'я, вміння і бажання вести здоровий спосіб життя виступають у цей час основою розвитку і формування молоді людини як особистості, суттєво підвищують можливості для ефективного навчання й оволодіння професійними навичками. Доведено з високим ступенем статистичної вірогідності, що студентам, які активно займаються спортом та не мають шкідливих звичок, притаманні впевненість у поведінці, у них формується висока емоційна стійкість, витримка, вони більш енергійні, оптимістичні, мають вищий рівень наполегливості й рішучості, краще опановують програмний матеріал навчальних дисциплін тощо.

Разом з тим особливості навчання у виші, особиста відповідальність за отримання майбутнього фаху, інша методика оцінювання знань та умінь, страх перед екзаменаційною сесією, поява нових турбот, пов'язаних із проживанням у гуртожитку, необхідність самообслуговування, самостійного ведення свого бюджету, планування часу тощо часто є причинами підвищеної нервової напруги вчорашніх школярів. Науковці і педагоги відзначають збільшення з кожним роком кількості студентів, для яких характерна підвищена стурбованість, невпевненість у своїх силах, можливостях та емоційна

нестійкість, що сприяє у них розвиток неврозів, захворювань серцево-судинної, ендокринної систем, шлунково-кишкового тракту та ін. Аналіз стану здоров'я молоді, яка навчається у вищих навчальних закладах, свідчить, що майже 90 % з них мають відхилення у стані здоров'я, близько 50 % - незадовільну фізичну підготовленість. Тільки протягом останніх років майже на 40 % збільшилась кількість студентської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. Значне поширення в середовищі молоді отримали шкідливі звички (вживання алкогольних напоїв, наркотичних речовин, куріння тютюнових виробів).

Слід зазначити, що досить часто причини погіршення здоров'я молоді в процесі навчання у вишу мають суб'єктивний, а не об'єктивний характер, тобто пов'язані з браком відповідних знань. Майбутні фахівці, які отримують знання про те, як полагодити автомобіль, створювати комп'ютерні програми тощо, часто не мають уявлення стосовно того, як поводитися з таким надзвичайно складним і найважливішим інструментом, як власний організм.

Свою частку відповідальності за формування здорового способу життя та профілактику асоціальних явищ у молодіжному середовищі несе бібліотека ЗВО, адже вона як найбільш доступний студентській молоді інформаційно-культурний центр багато що може зробити для пропаганди і мотивації ЗСЖ, боротьби зі шкідливими звичками, попередження СНІДу.

При з'ясуванні ролі бібліотеки вишу (або будь-якої публічної бібліотеки) як центру формування ЗСЖ виникають питання її переваг порівняно з іншими громадськими організаціями та установами, що працюють у цьому напрямку. Стрижневе місце книгозбірні як центру

зі збереження здоров'я молоді пояснюється тим, що вона має природну властивість приєднуватися до будь-якої сфери життєдіяльності людини та суспільства, в тому числі й тих, що пов'язані із ЗСЖ. Книгозбірні володіють значними за обсягом і унікальними за складом інформаційними ресурсами (свята́я святих бібліотеки) з питань здорового способу життя і надають доступ користувачам до нього. Бібліотеки мають справу із перевіреною інформацією, адже, перш ніж потрапити до фонду, та підлягає ретельній експертизі у видавництвах, редакціях, теле-, відеофірмах, книгарнях, у самій бібліотеці. У процесі бібліотечної селекції документи проходять первинний, обліковий, ідентифікаційний, пошуковий, вторинний та інші види відбору, через що до галузевого фонду бібліотеки надходять найцінніші джерела інформації. Ще однією перевагою є те, що бібліотеки ЗВО мають багатий досвід з формування здорового способу життя студентів на основі партнерської співпраці з кафедрами, громадськими організаціями, які займаються питаннями збереження здоров'я, просвітницькими організаціями тощо, тим самим підсилюючи свої можливості. За рахунок такої взаємодії користувачі отримують більш різноманітний спектр інформаційних послуг і знань. У сьогоди́шніх реаліях важливо й те, що книгозбірні є безоплатними, загальнодоступними. Як зазначає Н. Мухамед'яров, книгозбірня є практично єдиним соціально-комунікаційним інститутом, який поєднує різні напрями діяльності: функціональний (діяльнісний), змістовий, технологічний; вона є однією «з основних фундаментальних і авторитетних соціокомунікаційних структур сьогодення, яка за підтримки державних, регіональних і місцевих органів влади може взяти на себе ініціативу і відповідальність щодо об'єднання окремих

особистостей, організацій, установ, підприємств навколо ідеї інформаційного просвітництва всіх верств населення України на засадах соціального партнерства» [3].

Вже сьогодні все більше бібліотек перестають бути відірваними від життя, зовнішнього середовища, відкриті до змін, усвідомлюють свою роль навігаторів у безмежному морі інформації, що вигідно відрізняє їх від інших комунікативних суспільних структур. Проте, як зауважують бібліотекознавці, книгозбірні як центри формування ЗСЖ потребують розширення асортименту та підвищення якості бібліотечних послуг і сервісів, використання проектного, кадрового менеджменту, комплексу маркетингу та фандрайзингу, елементів адвокатури, PR-технологій, розвитку різних форм соціального партнерства [3]. Необхідно звернути увагу на те, що значна частина молоді надає перевагу відвідуванню бібліотеки у віртуальному режимі. Ця тенденція з кожним роком збільшується. Враховуючи це, потрібно вести пошук нових форм і методів віртуального обслуговування користувачів.

Коли ми говоримо про бібліотеку вишу як про інформаційний центр з питань здоров'я, то маємо на увазі її пріоритетний аспект стосовно підтримки і мотивації у молоді ЗСЖ (просвітницька діяльність за цим напрямком; використання різних інформаційно-комп'ютерних технологій, зокрема Інтернету; надання доступу користувачів до інформаційних ресурсів, продуктів і послуг з питань ЗСЖ; формування інформаційної бази, що стосується проблеми збереження здоров'я студентів тощо).

Основними специфічними завданнями, які ставить перед собою вишівська бібліотека у вирішенні даної проблеми є:

- популяризація літератури про здоров'я та здоровий

спосіб життя;

- забезпечення обізнаності молоді про ризики та шкідливі наслідки для здоров'я людини від куріння тютюнових виробів, вживання алкогольних напоїв, наркотичних речовин;
- інформування про шляхи передачі ВІЛ-інфекції, причини зараження, засоби профілактики, необхідні для запобігання зараженню ВІЛ та його поширенню;
- заохочення до активного відпочинку і занять спортом через збільшення обсягу знань про здоровий (отже, модний) стиль життя;
- формування у молоді мотивації та розвиток установок, що сприяють ЗСЖ.

Виконання цих завдань дозволяє підвищити рівень знань та умінь студентів з питань ЗСЖ; змінити у них ставлення до свого здоров'я; виробити здатність та бажання до його зміцнення; протистояти шкідливим звичкам і негативним впливам навколишнього середовища; збільшити число молоді, що займається в спортивних гуртках та секціях. Не треба забувати, що сьогоднішні студенти - це майбутні спеціалісти, фахівці з різних напрямків діяльності (педагоги, менеджери, економісти, інженери та ін.), які повинні бути прикладом української інтелігенції. Саме тому їхня здатність до формування ЗСЖ, піклування про власне здоров'я та відповідальне ставлення до нього як найбільшої цінності є особливо важливими чинниками.

За допомогою популяризації літератури про здоров'я та здоровий спосіб життя, використання сучасних засобів реклами (віртуальних книжкових виставок, буклетів, відеороликів, аудіороликів, прес-релізу, інформації на власному веб-сайті та на сторінці у соціальній мережі), проведення різноманітних заходів (зустрічей, бесід, промо-

акцій та ін.) бібліотека вишу може надавати майбутнім спеціалістам спеціальні знання про формування ЗСЖ, які розширять їхній кругозір та будуть необхідні майбутнім фахівцям у подальшій професійній діяльності; оволодіння знаннями з формування умінь і навичок у цій сфері також сприятиме усвідомленому вибору студентством здорового способу життя.

Складність самого поняття «здоровий спосіб життя», існування безлічі факторів, що впливають на здоров'я людини, орієнтують роботу бібліотеки на комплексний підхід до цього питання. Здоров'я людини не зводиться лише до фізичного стану, а передбачає психоемоційну рівноваженість, духовне та соціальне здоров'я і на 50% залежить від способу життя. Студентська молодь повинна зрозуміти, що ніякі ліки не здатні зробити людину здоровою. Активний фізичний розвиток, рухова активність, раціональне харчування, духовний розвиток у поєднанні зі сприятливим соціальним середовищем є передумовою та основою здоров'я.

У ході анкетування, проведеного науковою бібліотекою Хмельницького національного університету серед студентів I-II курсів (2016 р.), було отримано матеріали, які дозволили оцінити рівень їхніх знань щодо здорового способу життя та вміння його дотримуватись, ставлення до власного здоров'я. Результати анкетування свідчать про те, що 50% респондентів вважають, що мають достатній рівень інформованості з питань ЗСЖ. Проте лише 25% студентської молоді дотримуються правильного режиму харчування та постійно відвідують спортзал, 28% вказали на те, що питання ЗСЖ поки що їх не турбує, 85% періодично вживають спиртні напої, 30% мають друзів, які стикались з проблемою вживання наркотиків, 25% найважливішим фактором у збереженні здоров'я вважають

спадковість, 20% не бачать нічого поганого в комп'ютерній залежності. Все це вказує або на вузьке та спрощене уявлення студентів про сутність здоров'я, або взагалі на брак знань. Щодо джерел інформації, з яких молодь бере відомості про здоровий спосіб життя, то до переліку найпопулярніших джерел увійшли спілкування з друзями та засоби масової інформації.

Отримані результати дали змогу виявити найбільш проблемні питання, накреслити головні напрямки виховної роботи – духовне виховання, запобігання захопленню молоддю алкогольними напоями, наркотичними речовинами, популяризація активного способу життя. Щоб зберегти і зміцнити здоров'я за час навчання у вищому навчальному закладі студентам необхідно бути зорієнтованими на ведення здорового способу життя. Тому бібліотека вишу як виховний заклад постійно проводить роботу щодо мотивації його дотримання, роз'яснення шкідливості вживання алкогольних напоїв і наркотичних речовин, тютюнових виробів, проводить профілактичні заходи для запобігання захворювань серед студентів.

«Здоров'я молоді – здоров'я нації» - саме під такою назвою в науковій бібліотеці Хмельницького національного університету був розроблений проект, який включає цикл зустрічей з молоддю, бесід, відеолекцій, презентацію книжкових виставок, на яких представлені наукові, науково-популярні, статистичні видання, матеріали науково-практичних конференцій. Кожного року до Всесвітнього дня здоров'я проводяться дні сприяння здоровому способу життя та безпеки життєдіяльності, в межах яких презентуються книжкові виставки, виставки-інсталяції, відкриті перегляди літератури (*«Про здоров'я треба знати, про здоров'я треба дбати»*, *«Здоров'я або цигарка»*, *«Здоров'я – це скарб, цінуй його»*, *«Орієнтир –*

здоровий спосіб життя», «Книжковий фуришет «Здоров'я на вашому столі»); проводяться уроки-застереження («Рабство за власним бажанням», «Твоє життя - твій вибір», «Відкрий очі, перш ніж СНІД закриє їх», «Ціна залежності – життя»). Активно використовуються такі бібліотечні методи виховної роботи, як бесіди з використанням мультимедійного обладнання та відеофільмів. Працівники бібліотеки розповідають про складові здорового способу життя, наслідки згубних звичок, користь правильного харчування, фізичних вправ, проводять відеолекції, пропонують відповідну літературу. На життєвих прикладах молодь дізнається, яку шкоду організму завдає куріння, вживання алкогольних напоїв, наркотичних речовин. У межах проекту працівники книгозбірні спільно з кафедрою екології ХНУ та Хмельницькою медико-генетичною консультацією брали участь у проведенні круглого столу на тему «Ні вродженим вадам розвитку: знати і не допустити», присвяченого Всесвітньому дню попередження вроджених вад розвитку. Перед студентами виступив лікар-генетик В. Б. Долгов, який розповів про генетичні дефекти та інші причини вроджених вад розвитку, необхідність медико-генетичного консультування та інформування населення. Студенти переглянули відеозвернення професора В. Вертелецького, відомого американського генетика, члена-кореспондента Академії наук України та Аргентини, про вплив ряду екологічних чинників на процеси формування та розвитку плоду. Лейтмотивом звернення був заклик до здорового способу життя. Доцент кафедри екології ХНУ Л. С. Юглічек розповіла про шкідливий вплив алкоголю на організм дитини в період планування вагітності та в період вагітності, про фетальний алкогольний синдром плоду, його причини, наслідки та профілактику.

Антиалкогольна пропаганда в молодіжній аудиторії з акцентом на віддалені наслідки сьогодні, як правило, малоефективна. Причина цього полягає не тільки в тому, що здоров'я на шкалі життєвих цінностей у молоді займає невисоке місце завдяки відчуттю суб'єктивного фізичного благополуччя, але й внаслідок кризи ціннісних орієнтирів. Саме тому працівники книгозбірні перевагу віддають проблемі духовності й духовного зцілення, адже давно відома залежність між духовністю і фізичним здоров'ям, між думками молоді та її подальшою долею. Як зазначають фахівці, «людська мораль – найважливіша умова повноцінного фізичного та психічного здоров'я, життєвої стійкості» [5, с. 35].

Пропаганда здорового способу життя, зокрема протиалкогольна і протинаркотична, буде більш ефективною в разі орієнтування на позитивні цінності та ідеали, які мають значення для молодіжної аудиторії – такі, як повне розкриття здібностей, самореалізація особистості, сім'я, діти, статус громадянина тощо. Ці показники сьогодні є недостатньо розробленими як у теоретичному, так і в практичному плані, однак саме вони є одними з головних (якщо не сказати більше – головними) у розв'язанні проблеми формування ЗСЖ молоді.

Отже, формування у студентів здорового способу життя повинно розпочинатися не тільки з проведення заходів, направлених на усунення шкідливих звичок, усвідомлення молоддю того, що повнота життя безпосередньо залежить від рівня здоров'я, але насамперед з формування духовності.

Відзначимо, що будь-яка програма утвердження ЗСЖ, профілактики шкідливих звичок не може будуватися за принципом заборон, залякування або заперечення. Формування свідомої установки на здоровий спосіб життя

- така мета заходів, що проводяться бібліотекою. Книгозбірня через книгу, вмілу організацію дозвіллевих заходів, створення комфортних умов для отримання інформації та відпочинку, через зв'язок із зацікавленими організаціями може внести величезний внесок у формування нового бачення здорового способу життя, а головне - у виховання потреби в здоровому способі життя молодого покоління.

Бібліотеки закладів вищої освіти як центри формування здорового способу життя студентів здатні забезпечити безпосереднє й опосередковане інформування реальних і віртуальних користувачів; налагодити партнерські зв'язки з громадськими організаціями та установами, що працюють у цьому напрямку. З огляду на це вишівська книгозбірня (як і будь-яка публічна бібліотека) є в першу чергу тим соціальним інститутом, який здатний на високому рівні забезпечити документальну, інформаційну підтримку формування та розвитку здорового способу життя молоді.

Аналіз діяльності бібліотеки з питань здоров'я молоді показав, що робота в цьому напрямку здійснюється постійно і спрямована на формування у студентів мотивації ведення ЗСЖ, профілактику та попередження асоціальних явищ у студентському середовищі. Популяризація ЗСЖ, розкриття взаємозв'язку між фізичним і духовним становленням особистості, пошук нових цікавих форм бібліотечних заходів, спрямованих на максимальне заповнення вільного часу - таким бачиться найбільш ефективний шлях проведення профілактичної роботи у даному напрямку в бібліотеках вишів.

Список використаних джерел

- 1.Активізація роботи бібліотек по формуванню позитивної мотивації на здоровий спосіб життя. Режим доступу: http://bibvas.ucoz.ua/faxivcam_dopom/popularizacija/aktivna_p_opuljarizacija_zdorovogo_sposobu_zhittja.pdf/. – Назва з екрана.
- 2.Воронцовська І. Через знання – до здорового способу життя /І. Воронцовська // Бібліотечний форум. – 2016. - № 4 (6). – С.33
- 3.Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»Закон від 19.11.1992 № 2801-ХІІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/>. Назва з екрана.
- 4.Міхеєнко О. І. Валеологія: основи індивідуального здоров'я людини / О. І. Міхеєнко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 448 с.
- 5.Мухамед'яров Н. Бібліотека як соціально-комунікаційний центр формування здорового способу життя / Н. Мухамед'яров // Вісн. Кн. Палати. – 2010. - № 6. – С.18-21
- 6.Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи /М. М. Фіцула. - К.: Академвидав, 2010. - 456 с

Реклама університетської бібліотеки в соціальних мережах.

Основні напрямки популяризації діяльності

У статті розглянуто сучасний стан соціальних медіа, можливості їх застосування бібліотеками. Проаналізовано основні напрямки розвитку реклами в науковій бібліотеці ХНУ через соціальні мережі.

Ключові слова: *бібліотека, реклама, соціальна мережа, онлайніві соціальні мережі, група (онлайнова соціальна мережа), Facebook.*

Метою статті є вивчення досвіду використання соціальних мереж для популяризації послуг та інформаційних ресурсів наукових бібліотек, дослідження поняття соціальної мережі, висвітлення питання адаптації бібліотек до умов поширення й використання електронних технологій, а саме: можливості їх діяльності і реклами в онлайнівих соціальних мережах.

Теоретичні та практичні аспекти представлення бібліотек в Інтернет-просторі активно досліджуються вітчизняними та закордонними науковцями. Так, окремі грані діяльності бібліотек в електронному середовищі досліджували І. Давидова, М. Дворкіна, В. Ільганаєва, Л. Костенко, М. Слободяник, В. Степанова, І. Суслова, А. Чачко, Я. Шрайберг. Особливості використання соціальних медіа в роботі бібліотек вивчали М. Самсонов, Л. Чуприна, Ю. Якименко.

Сьогодні дана проблематика перебуває у полі зору таких науковців, як Т. Бондаренко, А. Ваганов, О. Генієва,

А. Єрмаков, Р. Скорнякова, А. Кирилова, А. Кульман, В. Орлов, В. Степанов та інші.

Актуальність даної теми зумовлена глобальною інтернетизацією, що стає вирішальним фактором усіх сфер життєдіяльності. Сучасні технології диктують певні зміни в завданнях та функціях бібліотек. Основне завдання для книгозбірень – сприяти формуванню надійного та комфортного інформаційного середовища для своїх користувачів. Надійність – це не лише гарантований доступ до інформаційних ресурсів, але й створення в інформаційному просторі умов для формування безпечного розвитку особистості, який може сприяти росту творчих здібностей та духовних якостей особистості. Сьогодні для присутності бібліотеки в інтерактивному середовищі самого лише бренду чи структури сайту недостатньо. Повсюдне поширення Інтернету робить необхідним широкомасштабну присутність бібліотек у глобальній мережі за допомогою сайтів, блогів, соціальних співтовариств.

Активність користувачів у соціальних мережах (СМ) постійно зростає. Сьогодні користувач прагне перебувати в курсі подій, які відбуваються, завдяки коротким повідомленням на персональній сторінці в соціальній мережі. Соціальна мережа виступає перспективним засобом для реклами бібліотечної діяльності. Якщо книгозбірня хоче бути сучасною та орієнтованою на користувача, вона повинна звернути увагу на соціальні медіа і роботу в них. Сьогодні соціальні мережі відіграють дуже важливу роль, адже послугами Інтернету користується майже кожен українець.

Основне призначення соціальної мережі – це інтерактивне спілкування бібліотекаря з читачами, колегами. Групи і сторінки дозволяють залучити

користувачів до бібліотеки, достатньо швидко встановити неформальний контакт. Можна оперативно дізнатися думку користувачів з певного приводу, виявити їхні побажання та вподобання. Вірогідність того, що читач зайде в соціальну мережу, а потім до вас, побачивши новину, яка його зацікавить, є досить високою.

Інформація про бібліотеку університету в соціальній мережі є відчутною підтримкою основного бібліотечного сайту. Сторінки бібліотеки в соціальних мережах в основному перенаправляють трафік своїх користувачів на «материнський сайт», бо поряд із власною інформацією у стрічці новин розміщують інформацію, запозичену на офіційному сайті бібліотеки. Дублюється інформація про діяльність бібліотеки: виставки, дні інформації, запрошення на перегляди нової літератури. Створення в соціальній мережі співтовариств – це гарна нагода залучати користувацьку аудиторію на власний сайт. У такий спосіб формується величезна кількість активних користувачів.

Представлення бібліотеки в СМ дає змогу оперативно повідомити великій аудиторії про надходження нових видань, заплановані заходи та поширити цю інформацію далі. Іншими словами, це – майданчик для реклами бібліотек і послуг. Реклама книги в Інтернеті – необхідна складова бібліотечної діяльності.

Чим частіше користувач буде бачити в Інтернеті інформацію про діяльність бібліотеки, чим цікавіша та актуальніша вона буде, тим більше ймовірності того, що він стане користувачем бібліотеки або хоча б підписувачем у блогах чи соціальних медіа. Обов'язкова умова – наповнення сайту бібліотеки, блогу чи сторінки в соціальних мережах захоплюючим контентом, який містить дослідницькі статті, посилання на інші ресурси,

вікторини, конкурси, відео та фотоматеріали. Усе це є могутнім інструментом залучення користувачів до бібліотеки, підвищення її іміджу, просування читання.

Завдання бібліотеки полягає в тому, щоб користувач не просто блукав Інтернетом, а як можна частіше відвідував саме бібліотечні представництва в мережі, черпав з цих сторінок корисну, цікаву, достовірну інформацію. Тому чим активніше ми будемо рекламувати мережеву діяльність бібліотеки в процесі реального спілкування з читачами, тим вищою буде мотивація відвідувати бібліотечні мережеві ресурси.

Сьогодні найбільш популярними серед наукових бібліотек є такі соціальні платформи, як Facebook, YouTube, Instagram.

Рівень популярності Facebook досить високий, тут доволі зручний в управлінні інтерфейс, який забезпечує достатню швидкість роботи платформи.... Це мережа, яка робить акцент на спілкуванні з друзями, групами. Основний недолік СМ – відсутність або низький рівень цензури в публікаціях

Використання соціальної мережі Facebook – один із важливих напрямів діяльності із залучення користувацької аудиторії на сайт наукової бібліотеки Хмельницького національного університету (<https://www.facebook.com/lib.khnu.km.ua/>). На сайті книгозбірні є віджет-контент-модуль з посиланням на профіль НБ ХНУ у соціальних мережах.

Facebook для НБ ХНУ це:

- Додатковий ресурс для реклами бібліотеки, її стратегії, сегмента послуг.
- Платформа для організації різних бібліотечних проєктів.
- Інструмент маркетингових досліджень.

Соціальна мережа дає можливість:

- заявити про себе та завоювати користувацьку аудиторію;
- безпосередньо спілкуватися з колегами, читачами (реальними і потенційними);
- оперативно дізнаватися про думку користувачів, їхні побажання, ідеї, зауваження;
- своєчасно інформувати про діяльність бібліотеки (конференції, презентації, виставки).

За минулий рік на сторінці бібліотеки у Facebook зроблено 256 публікацій, які переглянули 2423 особи. Це і «унікальні» користувачі, які цілеспрямовано заходили на сторінку бібліотеки (тобто підписники сторінки), і фолловери (органічне охоплення), і ті, хто просто бачив публікації в стрічці новин або в літописі подій, але не є підписниками бібліотеки. Охоплення, тобто кількість людей, які відвідали нашу сторінку (сюди входять люди незалежно від того, сподобалася їм наша сторінка чи ні) складає 11630 чоловік, а охоплення публікацій (кількість людей, які побачили публікацію сторінки бібліотеки) становить 37179. Кількість тих, хто побачив будь-який контент, пов'язаний з нашою сторінкою, понад 42 тис.

Велику кількість переглядів набрали публікації різної тематики: «Оксфордські дебати», «Вебінари про ресурси платформи Web of Science», «Фотосесія у фонді книгозбірні», «Культурно-освітній сторітеллінг «Абетка-хол»», «Привітання від студентів літературного театру «Глорія» на 55-річний ювілей наукової бібліотеки ХНУ», «У колі друзів — ювілей НБ ХНУ», «Заключний етап фестивалю «Слово єднає — 2017»», «Зустріч з письменниками та літераторами», «Відкриття театрального сезону студентського літературного театру «Глорія»», «Заняття з формування інформаційної культури у студентів-першокурсників факультету ГПФ», «Вітання зі вступом до Хмельницького національного університету»,

«До дня народження відомого гумориста Павла Глазового», «Книжкова виставка «Бій за державність», «Дякуємо дарувальникам!», «Сесія у розпалі...», «Презентація молодих літераторів і театралів», «У бібліотеці зацвіла фінікова пальма», «Просвітницький захід «Трагедія Майстра», присвячений життю і творчості М.О. Булгакова» тощо.

Популярністю користувалися публікації про студентів та студентські групи, які в рамках проведеного бібліотекою місячника першокурсника отримували навчальну літературу та відвідували заняття з основ інформаційної культури.

З метою розкриття фонду згідно з календарем знаменних та пам'ятних дат підбрано літературу та сфотографовано 23 книжкові добірки, тематичні полиці, на яких представлено понад 500 книг. Понад 40 загальнобібліотечних книжкових виставок та 10 інсталяцій потрапили на бібліотечну сторінку у Facebook.

Для представлення інформації на сторінці бібліотеки у соцмережі за минулий рік зроблено понад 700 світлин для фотозвітів інформаційних та просвітницьких заходів, які відбувалися в бібліотеці.

Постійно на сторінці рекламувалися нові надходження. Зроблено понад 50 фотографій книг та періодичних видань.

Через посилання у мережі Facebook активно рекламувався сайт бібліотеки, а саме: електронна бібліотека, електронний каталог, бази даних, віртуальна довідка, новини та анонси подій тощо.

Бібліотека бере активну участь у профорієнтації, презентує на Facebook фото виставок творчих робіт студентів, розповсюджує інформацію про університет, приймальню комісію тощо.

Започатковано новий метод реклами просвітницьких заходів - інтерв'ю. Після заходів усі бажаючі діляться на камеру своїми враженнями від побаченого і почутого. Такі відео користуються популярністю та набирають велику кількість переглядів, рекламуючи таким чином діяльність книгозбірні.

Певною особливістю реклами в соціальних мережах є те, що часто вона проводиться не тільки з метою залучення певної кількості користувачів, а й з метою популяризації сайту, бібліотеки, послуг, ініціювання обговорення і спонтанного поширення інформації. Зі сторінки на Facebook перенаправляється трафік своїх користувачів на сайт, бо поряд з власною інформацією у стрічці новин розміщують інформацію, запозичену на офіційному сайті бібліотеки. Як це відбувається технічно, проілюструємо на прикладі. На офіційному сайті бібліотеки ХНУ висвітлюється певна подія, наприклад, відкриття виставки, проведення масового заходу, проведення презентації книги тощо. Потім ця інформація дублюється на сторінці в соціальній мережі Facebook, і далі по ланцюжку вона передається відвідувачам каналу у соціальній мережі. У такий спосіб інформація переходить зі стадії «до запитання» у стадію «завжди в курсі». І новина, не чекаючи поки її помітять, сама заявляє про себе. Активність і експансія в інформаційне середовище — це якраз те, чого бракує бренду для того, щоб бути поміченим у соціальному середовищі. Крім того, цей інформаційний контейнер дублюють вже з Facebook-сторінки й читачі, які розповсюджують меседж серед своїх друзів. Отже, кожен акаунт покриває свою аудиторію читачів.

Для успішного просування в соціальних мережах важливим моментом є те, що крім контенту організації необхідно створювати оригінальний контент саме під свою

стрічку новин. Однією з помилок багатьох установ є те, що зареєструвавши сторінку у певній соціальній мережі, вони, як правило, не роблять ніяких зусиль, спрямованих на підтримку її активності. А згодом, не дочекавшись напливу відвідувачів, покидають сторінку. Успішне функціонування в соціальній мережі залежить саме від систематичної підтримки, особливо на перших етапах її існування. І термін очікування великої кількості відвідувачів може бути різний: тиждень, місяць, рік. Користь від популяризації ресурсу, діяльності бібліотеки в соціальних мережах буде помітна відразу: підвищиться інтерес читачів, зросте популярність та відвідуваність сайту. Варто зазначити, що слабкою ланкою у зв'язках із громадськістю для бібліотеки поки що залишається зворотний зв'язок. Але і цю проблему можна усунути завдяки спілкуванню у СМ. Бренд у соціальній мережі по-справжньому оживає, коли на його акаунті з'являються пости з питаннями, живими зверненнями, коментарями та оперативними відповідями незалежно від теми та змісту діалогу. Враховуючи те, що СМ — ефективний і недорогий інструмент для спілкування з читачем, розширення аудиторії, створення позитивного іміджу, просування бібліотеки та її послуг, втрачати цей шанс не варто. Бібліотекарі повинні використовувати соціальні мережі як сферу для вивчення запитів читачів, щоб дізнаватись про те, чим живуть користувачі, які мають уподобання, інтереси, пріоритети тощо.

Окрім сторінки на Facebook, можна створити ще групу, в якій дублюється інформація.

Групою називають функціональну можливість багатьох соціальних мережеских служб, яка дає змогу користувачам створювати, коментувати й читати інформацію онлайн-форумів відповідно до власних

специфічних інтересів, певної сфери діяльності, географічної прив'язки або вподобань. Групи дають можливість відкритого чи закритого доступу, запрошень та/або приєднання до інших користувачів та створюються з метою забезпечення міні-мережі учасників у рамках більш широкої та різноманітної соціальної мережевої служби. Якість і ранг групи насамперед оцінюється за кількістю учасників. Групу характеризують її назва, опис, відкритий або закритий статус кількості учасників тощо. Подібно до електронних списків розсилки, групи належать і підтримуються власниками, модераторами або менеджерами, які мають можливості редагування повідомлень в обговоренні теми і регулювання поведінки членів у рамках групи.

Слід зауважити, що соціальні мережі не зможуть стати універсальним іміджевим потягом, здатним самостійно вивести бренд на бажаний рівень. Але на сьогодні вони є доволі потужним інструментом, який не варто ігнорувати. Соціальні мережі руйнують межі — це їх головна заслуга, тому сучасна наукова бібліотека повинна бути представлена в кількох соціальних мережах. Лише спільними зусиллями (бібліотек та соціальних мереж) можна досягти бажаного рівня. Це підвищить значущість книгозбірні в суспільстві та інформаційному просторі. Імідж бібліотеки постійно повинен удосконалюватись та зростати. Допомогати цьому має колектив бібліотеки, фахівці, які намагаючись йти в ногу з часом, створюють сторінки бібліотек у соціальних мережах, представляючи цим свою діяльність, рекламують ресурси та послуги. Все це в комплексі буде сприяти позитивному уявленню про бібліотеку.

Досить відомі словами Білла Гейтса: «Якщо вас немає в Інтернеті, вважайте, що ви не існуєте». І дійсно, в

сучасних умовах масової інтеграції в мережу Інтернет робота бібліотеки не повинна залишатись осторонь інновацій. Існує доволі влучна констатація факту: «якщо захід було проведено і ніде про нього не було написано – вважайте, що його не було, а якщо захід не проведено, але про нього написано – він відбувся». Якщо місцеві ЗМІ не завжди можуть надати потрібну інформаційну підтримку, то соціальні мережі дають можливість найбільш оперативно анонсувати діяльність бібліотеки широкому колу онлайн-користувачів.

Гадаю, що у недалекому майбутньому соціальні мережі стануть невід'ємною частиною бібліотек та, врешті-решт, стануть основним способом зв'язку між представниками громади та інформацією, до якої ми надаємо доступ. Уже існує велика онлайн-громада бібліотекарів, які регулярно використовують соціальні мережі для спілкування одне з одним, отже, це гарний інструмент для подальшого розвитку професії. На мою думку, ми маємо більш активно підтримувати створення контенту спільно з нашими користувачами. Ми повинні не тільки надавати комп'ютери та програмне забезпечення читачам, але й навчати їх знаходити інформацію, спілкуватися та співпрацювати, а також використовувати ці ресурси у ефективний та безпечний спосіб.

Наразі кожна бібліотека - публічна, наукова чи закладу вищої освіти - здійснює діяльність у соціальних мережах без будь-яких регламентуючих документів. Як правило, відповідають перед колегами та користувачами соціальних мереж за надану інформацію керівники бібліотек, не дивлячись на те, що інформаційним наповненням сторінок займаються бібліотечні спеціалісти різних посад та кваліфікації. У більшості випадків робота проводиться методом спроб та помилок, рішення

приймаються з натхнення або на основі досвіду інших бібліотек.

Сучасний медіапростір – це сфера, схильна до постійної трансформації, яка через посередництво засобів масових комунікацій, в тому числі й соціальних мереж, пов’язує людину з навколишнім світом, інформує, розважає, пропагує, впливає на оцінки, думки, поведінку людей. Тому сьогодні нагальною є розробка на вищому рівні документів, які б містили відповіді на численні запитання, серед яких: документи, що регламентують діяльність бібліотеки в соціальних медіа на різних рівнях; завдання, які повинна вирішувати бібліотека в соцмережах; яким повинен бути контент; рекомендації щодо рівня кваліфікації працівників, які ведуть бібліотечні сторінки на соціальних платформах; необхідно для здійснення такої роботи виділяти окрему ставку чи достатньо на будь-якого співробітника покласти додаткові обов’язки; як здійснювати планування діяльності, які критерії оцінки ефективності роботи бібліотеки в соціальних мережах. А також питання врахування статистичних показників до основних показників діяльності бібліотеки.

Список використаних джерел

1. Воскобойнікова-Гузева О. Соціокомунікаційна діяльність бібліотек України в новітніх умовах/ О. Воскобойнікова-Гузева// Бібліотечний вісник. - 2016. №1. - С. 12-17.
2. Грабар Н., Соколовська Т. Інформаційні потреби та інформаційна культура в сучасному вимір / Н. Грабар, Т. Соколовська // Бібл. форум України — 2014. - С. 5-7.
3. Гренчак Т. Використання національними бібліотеками соцмереж для представлення бібліотечних продуктів і послуг/Т. Гранчак// Бібл. Вісник — 2016. - №1. -

С. 18-29.

4. Жабін А. Соціальні мережеві сервіси в бібліотеках/А. Жабін// Бібл. Вісник — 2017. - С. 13-19.

5. Лобузін, К. Шляхи інтеграції бібліотечної діяльності до онлайнового середовища [Текст] / Катерина Лобузін // Вісник Книжкової палати. – 2012. - № 7. – С. 30-34.

6. Соціальні мережі для бібліотекаря, це: Результати опитування [Електронний ресурс] / Нац. Парламентська б-ка України. – Режим доступу: <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=4882>. Заголовок з екрану.

7. Таланчук, О. Б. Образ бібліотеки в соціальних мережах [Текст] / О. Б. Таланчук // Бібліотека в освітньому просторі: ХНУ. - 2013. - №15 : Імідж книгозбірні та бібліотечного працівника в сучасному суспільстві. - С.15-22.

**Анотований список літератури
за темою «Інновації в сучасній бібліотечній
практиці»**

- 1.Амеліна, Є. Інноваційні послуги сучасних українських бібліотек / Є. Амеліна, В. Пілярчук // Бібліотечна планета. – 2012. – №1. – С.14-19. – [Пропонується матеріал, в якому розкриваються позитивні зміни, нові тенденції, що спостерігаються в бібліотеках України завдяки реалізації програми "Бібліоміст"].
- 2.Бичко, О.М. Тенденції розвитку інформаційно-бібліографічної роботи / О. М. Бичко // Бібліотека в освітньому просторі. – 2016. – №22 : Інноваційна діяльність у бібліотеках (за матеріалами фахових публікацій). – С.6-17. – [Висвітлені проблеми розвитку довідково-бібліографічної роботи в умовах сьогодення, розширення спектру надання послуг з використанням електронних ресурсів].
- 3.Білоус, В. Інноваційний клімат - обов'язкова умова розвитку бібліотеки вищого навчального закладу / В. Білоус // Бібліотечний форум України. – 2015. – №1. – С.32-34. – [Відображено досвід роботи бібліотеки Вінницького педагогічного університету із впровадження новітніх технологій як важливого напрямку діяльності].
- 4.Білоус, В. Проектна діяльність як інструмент модернізації бібліотеки вищого навчального закладу / В. Білоус // Вісник книжкової палати. – 2014. – №4. – С.17-19. – [Розглянуто проектну діяльність як стратегію розвитку, один із факторів модернізації моделі бібліотеки вищого навчального закладу, важливу умову інноваційного розвитку бібліотеки і професійного зростання бібліотекарів; використання методу SWOT-аналізу; проекти бібліотеки Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського].

5. Білоус, В. Інтеграція університетської науки у світовий інформаційний простір / В. Білоус, Н. Лазаренко, А. Коломієць // Вісник книжкової палати. – 2017. – №6. – С. 19-23. – [Порушено питання розвитку та просування університетської науки у цифровому просторі, впровадження наукометричних методів у навчальному закладі, висвітлено досвід роботи бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського].

6. Білоус, В.С. Електронна бібліотека - основа інтегрованої технологічної системи інформаційного поля та швидкого доступу до інформації / В. С. Білоус // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського. – 2014. – Вип.4: Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, перспективи створення та забезпечення доступу. – С.158-164. – [Висвітлено значення формування й використання електронної бібліотеки в освітньому інформаційному просторі, а також розглянуто основні заходи книгозбірні Вінницького педагогічного університету ім. М.Коцюбинського щодо створення електронної бібліотеки].

7. Бондаренко, В. Мобільні технології у бібліотеці: QR-код / В. Бондаренко // Бібліотечний вісник. – 2014. – №6. – С.28-32. – [Висвітлюється впровадження у практику бібліотечного обслуговування інноваційних мобільних технологій. Розкрито суть, специфіку використання бібліотеками QR-кодів у контексті розширення спектру послуг і залучення нових користувачів. Визначено основні тенденції та перспективи розвитку бібліотечних сервісів на основі QR-кодів].

8. Бондаренко, В. Електронні бібліотеки в контексті дистантного обслуговування користувачів /В. Бондаренко //Вісник книжкової палати.– 2015. – №6. – С.15-18. – [Досліджується функціонування електронних бібліотек як складової дистантного обслуговування, зокрема в контексті розширення спектра послуг і залучення нових користувачів.

Розкрито суть і специфіку дистантного обслуговування за допомогою електронних бібліотек. Аналізуються їх проекти як засіб доступу до світових культурних та наукових надбань. Визначено основні перспективи розвитку електронних бібліотек].

9.Бруй, О. Збалансована система показників як основа системи стратегічного управління у бібліотеках: теоретичні аспекти / О. Бруй // Вісник книжкової палати. – 2015. – №10. – С.26-30. – [Викладено теоретичні основи збалансованої системи показників як основного засобу стратегічного управління комерційними і неприбутковими організаціями. Враховуючи світові тенденції бібліотечного менеджменту, зарубіжний досвід та специфіку діяльності бібліотек України, запропоновано загальну модель збалансованої системи показників як основи стратегічного управління для застосування в українських бібліотеках].

10.Вергунов, В. Інноваційна діяльність - запорука успішного розвитку вітчизняних наукових сільськогосподарських бібліотек / В. Вергунов // Бібліотечний вісник. – 2014. – №1. – С.3-7. – [Розглядаються теоретичні аспекти бібліотечних інновацій, їх типологізація, особливості реалізації. Узагальнено досвід інноваційної діяльності Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України - головного науково-методичного і координаційного центру в єдиній системі бібліотек агропромислового комплексу України].

11.Вилегжаніна, Т. Публічні бібліотеки України: різноманітність форм діяльності та єдність цілей / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2015. – №3. – С.4-6. – [Про зростання ролі публічних бібліотек в українському суспільстві (розвиток бібліотечної діяльності за інноваційними напрямками з використанням різноманітних креативних форм, мультимедійних засобів, інформаційних ресурсів Інтернету, соціальних мереж)].

12.Вовк, Н. Новітні маркетингові стратегії просування

бібліотечних установ / Н. Вовк // Вісник книжкової палати. – 2017. – №2. – С.7-9. – [Огляд наукових публікацій, присвячених популяризації бібліотечних установ за допомогою засобів сучасного маркетингу. Здійснено аналіз основних інструментів маркетингу, які доцільно застосовувати для просування бібліотек. Досліджено вплив основних маркетингових заходів та розвиток бібліотечної системи України].

13.Водолазька, С. Детермінанти інноваційних змін у сучасній українській видавничій практиці /С. Водолазька //Вісник книжкової палати.– 2015.– №3. – С.5-8. – [Проаналізовано важливу для сучасної видавничої справи проблему інноваційних змін, зумовлених ідеологічними, соціальними, технологічними, політичними та комунікативними детермінантами. Особливу увагу приділено впливу комунікативної активності видавництва на аудиторію. Порушені теоретично-прикладні проблеми сприятимуть формуванню уявлення про напрями подальшого розвитку видавничої галузі].

14.Гранчак, Т. Використання національними бібліотеками соцмереж для представлення бібліотечних продуктів і послуг / Т. Гранчак // Бібліотечний вісник. – 2016. – №1. – С.18-29. – [Висвітлюються результати аналізу використання національними бібліотеками світу та України різних соціальних мереж у процесі вдосконалення бібліотечного обслуговування, розкриваються особливості окремих мереж як платформ представлення бібліотечних продуктів].

15.Добровольська, В.В. Формування інноваційної політики розвитку системи керування документацією в органах управління культурою /В. В. Добровольська //Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – №2. – С.22-25. – [Розглянуто формування інноваційної політики, розробку й упровадження інноваційної програми для реалізації стратегічного плану розвитку системи керування документацією в органах управління культурою].

16.Коваль, Т. Інноваційні моделі сучасної бібліотеки у контексті бібліотечно-інформаційного обслуговування /Т. Коваль, Л. Туровська //Вісник книжкової палати.– 2017.– №1.– С.11-15.– [Спираючись на новітній досвід світових бібліотек щодо розробки та впровадження інноваційних моделей бібліотечного розвитку, в статті розглянуто та досліджено форми і методи бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах формування суспільства знань].

17.Кудlach, В. Розширення соціокультурного простору: інновації на сайті бібліотеки / В. Кудlach // Бібліотечний форум України.– 2012. – №4. – С.12-14. – [18-19 жовтня в Одеській НБ ім. М.Горького відбулася Всеукраїнська конференція "Бібліотека у соціокультурному просторі: інноваційні проекти". Про свої ініціативи на сайті бібліотеки та власне бачення проблеми йшлося у виступі автора цієї статті (докладно про дві нові сторінки у розділі "Проекти" на сайті ОННБ ім. М.Горького - "Віртуальна галерея" та "Концертний майданчик. Національний одеський філармонічний оркестр")].

18.Кукла, Н.П. Качество обслуживания как цель внедрения инновационных методов работы / Н. П. Кукла // Інновації і менеджмент якості в діяльності бібліотек вищих навчальних закладів. – 2010. – С.101-104. – [Организация библиотечного обслуживания в отделе технической литературы ДонНУЭТ им. М.Туган-Барановского: создание комфортных условий для пользователей, автоматизация основных процессов, обеспечение широкого доступа к информационным ресурсам - организация читального зала с открытым доступом, формирование информационной культуры пользователей библиотеки по программе "Основы информационной культуры"].

19.Лалак, О. "Жива бібліотека" як інноваційна соціально-комунікаційна технологія міжкультурної інтеракції / О. Лалак // Бібліотечний вісник. – 2016. – №2. – С.17-21. – [Виокремлено роль бібліотечної діяльності у процесі

міжкультурної комунікації, висвітлено інноваційну соціально-комунікаційну технологію здійснення інтеркультурних комунікаційних процесів - інтерактивний захід "жива бібліотека"]].

20.Медведева, В. Інноваційні технології - майбутнє бібліотеки / В. Медведева // Вісник книжкової палати. – 2015. – №8. – С.28-32. – [Проаналізовано процеси еволюції бібліотечної діяльності під впливом інноваційних технологій, порушено проблеми, пов'язані з активізацією ролі книгозбірень у розвитку інформатизації українського суспільства. Розглянуто шляхи вдосконалення функціональних можливостей бібліотечних установ].

21.Назаровець, С. Бібліотека 4.0: технології та сервіси майбутнього / С. Назаровець, Є. Кулик // Бібліотечний вісник. – 2017. – №5. – С.3-14. – [Представлено концепцію та складники моделі бібліотеки наступного покоління - Бібліотека 4.0. Розглянуто передові інтернет-технології, які можуть використовуватися для впровадження інноваційних бібліотечних послуг і сервісів, скерованих на задоволення потреб користувачів з урахуванням особливостей інформаційної взаємодії в суспільстві. Аргументовано, що модель Бібліотеки 4.0 не зможе ґрунтуватися винятково на технологіях, адже їх упровадження призведе до зміни структури інформаційних потреб користувачів, трансформації фізичного простору бібліотек, переосмислення моделей організації та фінансування інформаційної галузі загалом].

22.Напуда, Є. Сучасна бібліотека: змінюємо формат, створюємо новий образ / Є. Напуда // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2016. – №1. – С.26-28. – [Представлено інноваційні форми і методи роботи та роль партнерства задля урізноманітнення діяльності сучасної бібліотеки та її послуг].

23.Петрухно, Ю.Є. Формування інноваційного клімату в сучасних бібліотечних колективах / Ю. Є. Петрухно // Персонал бібліотеки в системі управління якістю бібліотечно-

інформаційної діяльності. – 2011. – С.123-126. – [Називаються і розглядаються фактори які впливають на створення інноваційного клімату в бібліотеці, здійснення інноваційної діяльності, досягнення її цілей. Роль керівництва в умовах змін].

24.Попова, Н. "БібліоКре@тив-2016" - простір інновацій та фахової творчості / Н. Попова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2016. – №4. – С.47-49. – [У статті-репортажі автор розповідає про особливості формату "ярмарку інновацій", на який щорічно, починаючи з 2010-го, збираються працівники ряду спеціалізованих бібліотек для дітей та бібліотек галузі освіти, а також розкриває новачії "БібліоКре@тиву-2016"].

25.Прокопчук, В.С. Інновації в діяльності наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / В. С. Прокопчук, С. О. Кантлін // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського. – 2014. – Вип.4: Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, перспективи створення та забезпечення доступу. – С.320-328. – [Аналізується інноваційний складник у діяльності бібліотеки КПНУ, зокрема в науковій роботі колективу та впровадженні інноваційних технологій, формуванні й використанні електронних інформаційних ресурсів].

26.Прохорова, Г. Бібліотечний краудсорсинг: традиції чи інновації? / Г. Прохорова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2016. – №3. – С.6-8. – [Розглядається поняття «краудсорсинг», можливість і доцільність застосування краудсорсингу в бібліотечній сфері, а також досвід Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка у цьому напрямку].

27.Романуха, З. Університетські бібліотеки України в соціальних мережах / З. Романуха // Бібліотечний вісник. – 2014. – №1. – С.12-16. – [Проаналізовані основні напрями та шляхи подальшого удосконалення взаємодії вітчизняних

університетських бібліотек і соціальних мереж].

28. Скабодіна, А. Бібліотека: зберігаємо традиції, застосовуємо інновації: на прикладі діяльності Наукової бібліотеки Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв / А. Скабодіна // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2017. – №4. – С.25-26. – [Розглянуто основні напрямки діяльності НБ НАККіМ; проаналізовано форми і методи наукової та навчально-виховної роботи, що впроваджуються в бібліотеці, наголошено на важливості застосування інноваційних форм та методів роботи].

29. Талалаєвська, М. Нові форми роботи з користувачами в бібліотеках різних країн / М. Талалаєвська // Бібліотечна планета. – 2016. – №2. – С.13-16. – [Цікаві та корисні новинки роботи з користувачами, місце й значення книгозбірень у житті громади. З досвіду роботи публічних бібліотек США, Польщі, Великобританії, Австралії].

30. Тверда, Т. Стратегія розвитку ЦБС як запорука її успішності / Т. Тверда, Л. Варюхіна // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2017. – №3. – С.33-35. – [Представлено досвід Центральної міської бібліотеки ім. М.Л.Кропивницького м. Миколаєва та підходи до стратегічного планування ЦБС, визначено його вплив на успішний розвиток бібліотек регіону та запоруку запроваджених і майбутніх інновацій].

31. Якуніна, Н.В. Інноваційні технології в бібліотечній практиці / Н. В. Якуніна // Бібліотеки та інформаційні ресурси у сучасному світі науки, освіти та культури. – 2013. – С.182-188. – [Розглядається стан впровадження, використання та розповсюдження інноваційних технологій в бібліотечній практиці. Базуючись на отриманих результатах висвітлено досвід роботи бібліотек ВНЗ III - IV рівнів акредитації].